

Program nauczania języka niemieckiego jako drugiego języka obcego w klasach 7 i 8

Spis treści

1. Informacje ogólne 2
2. Wstęp 2
3. Ogólna koncepcja programu 2
4. Warunki umożliwiające realizację koncepcji programowej 3
 - 4.1. Kwalifikacje nauczycieli 3
 - 4.2. Liczebność grup językowych 5
 - 4.3. Czas realizacji programu – odwołanie się do ramowych planów nauczania 5
 - 4.4. Materiały dydaktyczne i wyposażenie sal lekcyjnych 5
5. Cele 6
 - 5.1. Cele ogólne 6
 - 5.2. Cele szczegółowe 6
 - 5.3. Cele wychowawcze 8
6. Zakres tematyki 9
 - 6.1. Ogólny zakres tematyki 9
 - 6.2. Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych 9
 - 6.3. Zagadnienia gramatyczne 12
7. Metodyczne aspekty realizacji programu 15
 - 7.1. Uwagi ogólne 15
 - 7.2. Ustalenie czterolecznego planu pracy pedagogicznej 15
 - 7.3. Techniki nauczania sprawności językowych 16
 - 7.3.1. Rozumienie wypowiedzi ustnych 16
 - 7.3.2. Rozumienie wypowiedzi pisemnych 18
 - 7.3.3. Wypowiedzi i interakcje ustne 19
 - 7.3.4. Wypowiedzi i interakcje pisemne 22
 - 7.3.5. Przetwarzanie 24
 - 7.3.6. Gramatyka 26
 - 7.3.7. Materiał leksykalny 28
 - 7.3.8. Wymowa 30
 - 7.4. Planowanie lekcji 30
8. Ewaluacja programu – ocenianie osiągnięć uczniów 31
9. Bibliografia 34

1. Informacje ogólne

Przedmiot: język niemiecki jako drugi język obcy nowożytny dla klas 7 i 8 szkoły podstawowej (podstawa programowa – wariant II.2.)

Typ szkoły: szkoła podstawowa

Etap nauki: II etap edukacyjny

Autorka: Marta Torenc

Marta Torenc – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, adiunkt w Instytucie Germanistyki na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego. Autorka publikacji naukowych i dydaktycznych poświęconych uczeniu się i nauczaniu języków obcych, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii międzykulturowych. Uczestniczyła w projektach z obszaru kształcenia nauczycieli języków obcych, prowadziła seminaria i szkolenia dla nauczycieli języka niemieckiego. Z ramienia MEiN opiniowała podręczniki do języka niemieckiego. Konsultowała pod względem poprawności merytorycznej i metodycznej: arkusze maturalne, arkusze egzaminu ósmoklasisty dla Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, Informator CKE o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego oraz konkursy przedmiotowe z języka niemieckiego organizowane przez MSCDN i MKO.

2. Wstęp

Koncepcja kształcenia, która wyłoniła się w toku reformy systemu edukacji w 2017 r., stawia nowe akcenty w nauczaniu języków obcych nowożytnych. Naukę pierwszego języka obcego uczniowie rozpoczynają obowiązkowo w pierwszej klasie szkoły podstawowej i kontynuują ją przez wszystkie lata nauki. Drugi język obcy nowożytny jest nauczany w klasach VII–VIII. Istotnym zadaniem szkoły jest stworzenie odpowiednich warunków do nauki, tak aby uczeń mógł porozumiewać się w obu językach na poziomie podstawowym (poziom biegłości A2+ w przypadku pierwszego języka i A1 – w przypadku drugiego). Szkoła podstawowa ma z założenia wykształcić u ucznia podstawowe kompetencje językowe i przygotować go do dalszych etapów edukacji.

Niniejszy program jest zgodny z Art. 22a. *Ustawy o systemie oświaty* z dnia 7 września 1991 r.* oraz z założeniami podsta-

* Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. z późniejszymi zmianami (wersja ujednolicona). Dz.U. 2022 poz. 2230, Art. 22a.

wy programowej** obowiązującej od roku szkolnego 2017/18. Program dotyczy wariantu II.2. podstawy, czyli nauki języka obcego jako drugiego w klasach VII–VIII. Nawiązując do ESOKJ***, należy przyjąć, że w trakcie dwóch lat kształcenia językowego uczeń rozpoczynający naukę w klasie 7 osiągnie poziom biegłości językowej odpowiadający poziomowi A1. Znajomość języka na tym poziomie oznacza rozumienie i stosowanie bardzo prostych wypowiedzi dotyczących osobistych potrzeb komunikacyjnych w życiu codziennym, gdy tempo komunikacji jest powolne, a tematy dotyczą ucznia i jego najbliższego otoczenia (rodziny, znajomych i szkoły) [ESOKJ 2003:33]. Program przedstawia ogólne i szczegółowe cele kształcenia, cele wychowawcze, opis ich realizacji, tematykę i treści nauczania, a także wskazówki metodyczne i sposoby oceniania osiągnięć uczniów.

3. Ogólna koncepcja programu

Niniejszy program określa warunki realizacji przedmiotu – język niemiecki w szkołach podstawowych w klasach VII–VIII – zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w wariantcie II.2. Została ona ogłoszona w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla szkoły branżowej I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z dnia 24 lutego 2017 r., poz. 356). Program jest zgodny z celami kształcenia ogólnego w szkole podstawowej oraz uwzględnia umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, a zwłaszcza umiejętności:

- sprawnego komunikowania się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
- poszukiwania, porządkowania, krytycznej analizy oraz wykorzystywania informacji z różnych źródeł;
- kreatywnego rozwiązywania problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki;

** Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla szkoły branżowej I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z dnia 24 lutego 2017 r., poz. 356).

*** ESOKJ *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN, Warszawa 2003.

- rozwiązywania problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- pracy w zespole i społecznej aktywności;
- aktywnego udziału w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Prezentowany program jest zgodny z zadaniami szkoły podstawowej, z zapisami podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego w wariantcie II.2. Odwołuje się ponadto – podobnie jak podstawa programowa – do opisów poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego* (ESOKJ) takich jak: uczenie się, nauczanie i ocenianie, a także do publikacji *Profile deutsch** jako narzędzia opracowanego na bazie ESOKJ i zawierającego szczegółowe opisy kolejnych poziomów biegłości językowej w połączeniu z zasobami leksykalnymi i gramatycznymi oraz intencjami komunikacyjnymi.

Niniejszy program ma charakter uniwersalny. Może być realizowany przy wykorzystaniu podręczników do nauki języka niemieckiego dla szkół podstawowych – klas VII–VIII – zgodnie z wariantem II.2. podstawy programowej (dla uczniów rozpoczynających naukę drugiego języka obcego w wymiarze dwóch godzin tygodniowo). Program stwarza możliwość różnicowania wymagań oraz indywidualizacji nauczania w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczniów szczególnie uzdolnionych oraz uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego / zindywidualizowanego.

Program odzwierciedla aktualne koncepcje nauczania języka obcego. Uwzględnia także aktualne tendencje w dydaktyce ogólnej oraz glottodydaktyce, jakimi są w szczególności:

1. Nauczanie ukierunkowane na kompetencje komunikacyjną i międzykulturową

Dążeniu do budowania skutecznej komunikacji towarzyszy dostrzeganie i analiza zjawisk kulturowych, gotowość do refleksji, dążenie do bardziej obiektywnego obrazu kultury własnej i własnych wzorców myślenia. Z takich działań bierze się gotowość do rozwiązywania konfliktów czy podejmowania kontaktów międzykulturowych.

2. Nauczanie ukierunkowane na treść

Z punktu widzenia przetwarzania informacji i komunikacji najważniejszym ich elementem jest treść / znaczenie, natomiast forma językowa jest tylko środkiem. Nie bagatelizując znaczenia form językowych, w nauczaniu należy bazować na materiale sensownym, angażującym ucznia poznawczo i emocjonalnie, istotnym z punktu widzenia

jego potrzeb komunikacyjnych i poznawczych, wartym usystematyzowania i trwałego zapamiętania.

3. Podejście zadaniowe

Rozwijanie kompetencji komunikacyjnej ma ścisły związek z zadaniami polegającymi na przekazywaniu treści w twórczym procesie, jakim jest komunikacja. Podejście zadaniowe jest ukierunkowane na działanie ucznia i wykracza poza aktywności odtwórcze.

4. Wspieranie działań autonomicznych ucznia

Autonomia ucznia jest rozumiana jako szansa i cel nauczania / wychowania. Uczeń autonomiczny skutecznie dysponuje swoimi zasobami i zarządza procesami uczenia się, potrafi dokonać refleksji nad tymi procesami i wie, że jego sukcesy zależą w dużej mierze od niego samego.

5. Rozwijanie relacji międzyludzkich

Kluczowym przesłaniem edukacji pozytywnej jest dbanie o dobre relacje w klasie, oparte na dążeniu wszystkich stron do pozytywnego zaangażowania. To z kolei buduje atmosferę życzliwości, w której nie ma miejsca na stany lękowe, napięcia, wycofywanie się. Taka atmosfera przyczynia się nie tylko do lepszej komunikacji w języku obcym, ale także do budowania kompetencji społecznych.

4. Warunki umożliwiające realizację koncepcji programowej

4.1. Kwalifikacje nauczycieli

Kwestie kwalifikacji do nauczania języków obcych w szkole podstawowej na drugim etapie edukacyjnym (w klasach IV–VIII) są uregulowane w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. z dnia 24 sierpnia 2017, poz. 1575 z późniejszymi zmianami). Kwalifikacje do nauczania języka niemieckiego w myśl rozporządzenia posiada osoba, która:

- ukończyła studia pierwszego bądź drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie na kierunku filologia germańska lub lingwistyka stosowana w zakresie języka niemieckiego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne;
- ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie w kraju, w którym językiem urzędowym jest język niemiecki, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne;

* *Profile deutsch*, praca zbiorowa, Klett Sprachen, 2013.

- ukończyła studia pierwszego bądź drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie na dowolnym kierunku (specjalności) bądź zakład kształcenia nauczycieli w dowolnej specjalności, i legitymuje się świadectwem złożenia egzaminu z języka niemieckiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym (wykaz egzaminów potwierdzających kwalifikacje do nauczania języków obcych z języka niemieckiego znajduje się w załączeniu do rozporządzenia)* oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, bądź świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia I bądź II oraz posiada przygotowanie pedagogiczne;
- ukończyła nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności język niemiecki;
- legitymuje się świadectwem dojrzałości i świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka niemieckiego stopnia I lub II i złożeniem egzaminu z języka niemieckiego na poziomie biegłości C1, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia**.

Niezależnie od ścieżki edukacyjnej, jaką obrał nauczyciel, przygotowując się do zawodu, jest od niego wymagane przygotowanie pedagogiczne rozumiane jako wiedza i kompetencje z zakresu pedagogiki, psychologii i dydaktyki nauczania języka niemieckiego. Ponadto powinien on biegle posługiwać się językiem niemieckim przynajmniej na poziomie C1 (według ESOKJ).

Analizując ministerialne zapisy na temat kwalifikacji nauczycieli, zauważymy, że rozporządzenie nie wprowadza opanowania przez nauczycieli wiedzy kulturoznawczej dotyczącej krajów niemieckojęzycznych jako warunku koniecznego. Jednocześnie warto wziąć pod uwagę wyniki szeroko zakrojonych badań na temat efektywności nauczania, przeprowadzonych w Europie w roku 2011 na próbie 50 tys. uczniów, z których wynika, że o efektach przesądzają w dużym stopniu właśnie elementy kultury na lekcji języka obcego (H. Komorowska, 2017). Świadomość kontekstów kulturowych i umiejętność swobodnego wykorzystywania ich w nauczaniu jest zatem istotnym elementem aktywności zawodowej nauczyciela, niezależnie od sposobu nabytych kwalifikacji formalnych. Wagę kwestii (między)kulturowych podkreśla zresztą preambuła podstawy programowej (pkt. 8 i 11), która kształcenie w szkole podstawowej rozumie m.in. jako wspieranie uczniów tak, aby mogli w bardziej dojrzały i uporządkowany sposób zrozumieć świat, rozwijając postawy otwartości wobec świata i innych ludzi.

* Egzaminy potwierdzające kwalifikacje do nauczania języka niemieckiego: *Goethe-Zertifikat C1 – Zentrale Mittelstufenprüfung (ZMP)*, *Goethe-Institut, Deutsches Sprachdiplom Zweite Stufe (DSD II)*, *Kultusministerkonferenz, Österreichisches Sprachdiplom C1 Oberstufe Deutsch (ÖSD)*, *Österreich Institut; The European Language Certificates (telc GmbH) – telc Deutsch C1*.

** Tekst jednolity: Dz.U. z dnia 24 lipca 2020 r., poz. 1289, § 12.

Analizując zadania i cele szkoły podstawowej, oczekiwania uczniów i rodziców oraz wyzwania współczesności, można sformułować dla nauczyciela szereg funkcji wykraczających poza umiejętności merytoryczne związane z przedmiotem. Nieodzownymi warunkami funkcjonowania w zawodzie nauczyciela są: stałe doskonalenie warsztatu pracy, zwiększanie autonomii i refleksyjności oraz podejmowanie działań wspierających rozwój ucznia. Także rozwijanie kompetencji cyfrowych w dobie pojawiających się kryzysów czy niespodziewanych sytuacji (np. konieczność nauczania zdalnego lub hybrydowego) oraz rozwoju technologii komunikacyjnych jest stałym i aktualnym wyzwaniem stojącym przed nauczycielem.

Nauczyciel języków obcych działa w przestrzeni pełnej dylematów, porusza się pomiędzy rozbieżnymi oczekiwaniami – choćby pomiędzy przekonaniem metodycznymi a możliwościami praktycznego działania w szkole (np. ustawienie ławek, wyposażenie sali), pomiędzy dość ambitnymi celami ustalonymi w wymaganiach programowych przez władze administracyjne a uczniami, którzy nierzadko oczekują atrakcyjnych, ale niezbyt wymagających zajęć.

Praca nauczyciela wymaga od niego niewątpliwie podejścia wielozadaniowego. Profesjonalny nauczyciel:

- potrafi aktywizować uczniów poznawczo i emocjonalnie oraz zachęcać ich do podejmowania wysiłków komunikacyjnych (ustnych i pisemnych);
- potrafi dobierać techniki pracy, formy zadań i ćwiczeń do możliwości i potrzeb uczniów;
- potrafi stworzyć – w miarę potrzeb – autorskie materiały dydaktyczne, wykorzystując autentyczne filmiki, dostępne w Internecie teksty, ciekawe materiały niemieckojęzyczne oraz wszelkie wizualne formy przekazu;
- potrafi odczytywać procesy społeczne w klasie, rozumie indywidualne trudności bądź ograniczenia uczniów i ich wpływ na wyniki w nauce oraz przyczynia się do tworzenia pozytywnego klimatu psychospołecznego;
- regularnie monitoruje postępy uczniów, zachęcając ich do systematycznej pracy;
- stosuje logiczne i przejrzyste kryteria oceny osiągnięć uczniów, dbając o to, aby odnosiły się do wszystkich komponentów komunikacji (tworzenie i rozumienie tekstów), a nie tylko do wiedzy językowej;
- przejawia refleksyjną i krytyczną postawę wobec własnych działań dydaktycznych, nie trzyma się schematów – tym samym świadomie buduje i usprawnia swój własny repertuar dydaktyczny;
- współpracuje z innymi nauczycielami języków obcych, np. przy organizowaniu konkursów, projektów, dni niemieckich w szkole itp.

Nie ma przesady w sformułowaniu, że jakość szkoły zależy przede wszystkim od jakości pracy nauczyciela. Jest on

głównym realizatorem polityki oświatowej i to właśnie jego „polityka lokalna” wpływa na edukację w nie mniejszym stopniu niż polityka oświatowa. W przestrzeni wymagań programowych decydującą rolę odgrywa właśnie nauczyciel. Jednakże zgodność działań z celami programu nauczania nie gwarantuje jeszcze efektywności nauczania i zadowolenia ucznia, dlatego zadaniem nauczyciela jest znalezienie wypadkowej tych wszystkich czynników i nadanie dynamiki oraz pozytywnego klimatu procesowi kształcenia.

Mówiąc o kwalifikacjach nauczyciela, warto poruszyć także kwestię jego rozwoju zawodowego i samorealizacji. To, jak wiele będzie miał do zaoferowania na lekcji języka niemieckiego, będzie zależało od jego zadowolenia z siebie, dobrego nastroju, dążenia do poznawania nowych miejsc i rozwijania zainteresowań, niekoniecznie związanych z zawodem. Trudno wyobrazić sobie osobę zadowoloną z pracy, jeżeli jest ona przepracowana, od lat nie miała kontaktu z żywym językiem czy nie znalazła czasu, aby przeczytać książkę, ciekawy blog lub obejrzeć film niemieckojęzyczny. Zachowanie równowagi pomiędzy pracą a życiem osobistym przekłada się na zaangażowanie w pracę, stosowanie nowych rozwiązań oraz tworzenie pozytywnego klimatu na zajęciach i poza nimi.

4.2. Liczebność grup językowych

W przypadku lekcji języka obcego liczebność grup językowych ma decydujące znaczenie dla optymalizacji procesów nauczania i rozwijania kompetencji komunikacyjnych uczniów. Zajęcia językowe wymagają od uczniów częstej interakcji w języku obcym oraz wykonywania zadań komunikacyjnych w parach i grupach. Dużą rolę odgrywa także indywidualne podejście nauczyciela do postępów ucznia i trudności, na jakie natrafia. Zgodnie z zapisami zawartymi w *Warunkach i sposobie realizacji podstawy programowej* szkoła jest zobowiązana zapewnić uczniom naukę w grupach o zbliżonym poziomie biegłości w zakresie języka obcego nowożytnego. Podział na grupy może wiązać się z poziomem zaawansowania (co w przypadku uczniów rozpoczynających naukę drugiego języka nie zawsze będzie uzasadnione) oraz z liczebnością. Decyzja dotycząca podziału grup, ich liczby oraz tworzenia grup językowych międzyoddziałowych leży w gestii dyrektora, przy czym duże znaczenie mają również warunki panujące w danej szkole.

4.3. Czas realizacji programu – odwołanie się do ramowych planów nauczania

Niniejszy program – w odniesieniu do czasu realizacji – odwołuje się do ramowych planów nauczania wyznaczonych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia

3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla szkół publicznych*. Zgodnie z tym rozporządzeniem tygodniowy wymiar godzin przeznaczonych na nauczanie drugiego języka obcego (wariant podstawy programowej II.2.) wynosi dwie jednostki lekcyjne, co daje łącznie 60 godzin nauki języka w skali jednego roku szkolnego i 120 godzin w skali całego cyklu kształcenia. Jest to wystarczająca liczba godzin, aby zrealizować cele niniejszego programu przy założeniu, że nauczyciel będzie dysponował odpowiednimi materiałami dydaktycznymi, skrojonymi na miarę wymagań programu.

4.4. Materiały dydaktyczne i wyposażenie sal lekcyjnych

Zadaniem szkoły jest m.in. tworzenie przyjaznej atmosfery zachęcającej do nauki. Otoczenie, w jakim osadzony jest proces dydaktyczny, nie pozostaje bez znaczenia dla jego przebiegu. Będzie ono oddziaływało pozytywnie i stymulująco na ucznia, jeśli będzie przyjazne i inspirujące. Tylko wtedy może zapewnić uczniowi pole do samodzielnej eksploracji treści – czy to w Internecie, czy w tradycyjnych formach takich jak słowniki, albumy lub tabele gramatyczne. Warto także stworzyć uczniowi warunki do wizualnego obcowania z treściami utrwalonymi w formie plakatów, tabel, map, kolaży itp.

Zaplecze techniczne to również istotna kwestia z punktu widzenia nauczyciela języka obcego. Dostęp do komputera, możliwość odtwarzania cyfrowych nagrań audio i wideo, rzutnik, tablica interaktywna, plansze interaktywne są nieodzownymi elementami jego codzienności edukacyjnej.

Zasadnicze znaczenie dla efektywnej realizacji programu nauczania ma odpowiedni podręcznik, który realizuje wymagania ogólne i szczegółowe zawarte w podstawie programowej nauczania języka obcego dla klas VII–VIII, odpowiadające liczbie godzin wynikającej z ramowego planu nauczania. Podręcznik powinien być aktualny, ukierunkowany na interesujące dla ucznia treści, powinien uwzględniać współczesne formy komunikacji (np. czat, wpis na mediach społecznościowych, blog), motywować uczniów poprzez zróżnicowane techniki pracy, zadania kreatywne, a także poprzez przejrzysty, powtarzający się układ materiału i nagrania audio.

* Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z dnia 4 kwietnia 2019 r., poz. 639).

5. Cele kształcenia

5.1. Cele ogólne

Nauczanie / uczenie się języków obcych w warunkach edukacji instytucjonalnej odznacza się dążeniem do zrealizowania wyznaczonych celów poprzez przyjęcie takich działań, które pozwolą zaangażować wysiłki i ambicje uczniów w ten niezwykle złożony proces.

Mówiąc o nauce języka obcego, nie mamy na myśli – rzecz jasna – tylko jednego celu (np. „opanowania” danego języka), a cały kompleks założeń, które odzwierciedlają złożony charakter kompetencji językowej oraz wpisują się w cel nadrzędny szkoły podstawowej, jakim jest dbałość o rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia*. Cele kształcenia mają istotny wymiar regulujący i zespalający działania uczniów i nauczycieli oraz wynikają z szerszego kontekstu zadań szkoły.

Cele kształcenia zawarte w niniejszym programie odpowiadają wymaganiom ogólnym podstawy programowej (wariant II.2.):

I. W zakresie znajomości środków językowych	uczeń powinien posługiwać się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. W zakresie rozumienia wypowiedzi	uczeń powinien rozumieć bardzo proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także bardzo proste wypowiedzi pisemne.
III. W zakresie tworzenia wypowiedzi	uczeń powinien samodzielnie formułować bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne.
IV. W zakresie reagowania na wypowiedzi	uczeń powinien potrafić uczestniczyć w rozmowie i w typowych sytuacjach reagować w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie bardzo prostego tekstu.
V. W zakresie przetwarzania wypowiedzi	uczeń powinien potrafić zmieniać formę przekazu ustnego lub pisemnego.

5.2. Cele szczegółowe

Zakres ogólnych celów kształcenia I–V został skonkretyzowany w celach szczegółowych. Uczniowie szkoły podstawowej – realizujący wariant II.2. podstawy programowej i rozpo-

czynający naukę drugiego języka obcego w klasie VII – po zakończeniu cyklu kształcenia w klasie VIII powinni:

ZAKRES TEMATYCZNY	<p>umieć posługiwać się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania); • miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe); • edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły); • praca (np. popularne zawody, miejsce pracy); • życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta); • żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne); • zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług); • podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki); • kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje); • sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu); • zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie); • świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
-------------------	---

* Preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.

ROZUMIENIE WYPOWIEDZI USTNEJ	<p>rozumieć bardzo proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reagować na polecenia; • określać główną myśl wypowiedzi; • określać intencje nadawcy / autora wypowiedzi; • określać kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, uczestników); • znajdować w wypowiedzi określone informacje; • rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
ROZUMIENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ	<p>rozumieć bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):</p> <ul style="list-style-type: none"> • określać główną myśl tekstu; • określać intencje nadawcy / autora tekstu; • określać kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę); • znajdować w tekście określone informacje; • rozróżniać formalny i nieformalny styl tekstu.
TWORZENIE WYPOWIEDZI USTNEJ	<p>umieć tworzyć bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisywać ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska; • opowiadać o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; • przedstawiać intencje i plany na przyszłość; • przedstawiać upodobania; • wyrażać swoje opinie; • wyrażać uczucia i emocje; • stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi odpowiadający sytuacji.
TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNEJ	<p>umieć tworzyć bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisywać ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska; • opowiadać o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; • przedstawiać intencje i plany na przyszłość; • przedstawiać upodobania; • wyrażać swoje opinie; • wyrażać uczucia i emocje; • stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
REAGOWANIE USTNE (INTERAKCJA)	<p>umieć reagować ustnie w typowych sytuacjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawiać siebie i inne osoby; • nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę; • podtrzymywać rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. poprosić o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnić się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź); • uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia; • wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami; • wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia; pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; • składać życzenia, odpowiadać na życzenia; • zapraszać i odpowiadać na zaproszenie; • proponować, przyjmować i odrzucać propozycje; • pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia; • nakazywać, zakazywać; • wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; • wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek); • stosować zwroty i formy grzecznościowe.
REAGOWANIE PISEMNE (INTERAKCJA)	<p>umieć reagować w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie / forum) w typowych sytuacjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawiać siebie i inne osoby; • nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie); • uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia (np. wypełniać formularz / ankietę); • wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami;

REAGOWANIE PISEMNE (INTERAKCJA)	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; • składać życzenia, odpowiadać na życzenia; • zapraszać i odpowiadać na zaproszenie; • proponować, przyjmować i odrzucać propozycje; • pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia; • nakazywać, zakazywać; • wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; • wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek); • stosować zwroty i formy grzecznościowe.
PRZETWARZANIE TEKSTU	<p>umieć przetwarzać bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przekazywać w języku obcym nowożytnym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); • przekazywać w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym; • przekazywać w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.
KULTURA I REALIZACJA	<ul style="list-style-type: none"> • posiadać podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; • posiadać świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
SAMOCENA	<p>umieć dokonywać samooceny i wykorzystywać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).</p>
WSPÓŁPRACA	<p>umieć współdziałać w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).</p>
KORZYSTANIE ZE ŹRÓDEŁ	<p>umieć korzystać ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p>
STRATEGIE KOMUNIKACYJNE	<p>umieć stosować strategie komunikacyjne (np. domyślać się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikować słowa kluczowe lub internacjonalizmy) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie znają lub nie pamiętają wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, wykorzystywanie środków niewerbalnych).</p>
ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA	<p>posiadać świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).</p>

W nauce języka obcego istotne jest zatem działanie w określonym celu i podporządkowanie mu całego zespołu czynności językowych i niejęzykowych.

5.3. Cele wychowawcze

Lekcja języka obcego, jako zdarzenie odbywające się cyklicznie w przestrzeni szkolnej i międzykulturowej, tworzy warunki do pełnego rozwoju ucznia, a nie tylko jego sfery poznawczej. Współczesna dydaktyka kładzie duży nacisk na cele wychowawcze, które – jak wiemy – dotyczą motywacji i postaw uczących się. Niniejszy program realizuje cele wychowawcze szkoły określone w podstawie programowej w zakresie, jaki umożliwiała lekcja języka obcego, w sposób szczególnie koncentrując się na następujących postawach:

1. Uczeń dostrzega, że zachowania budujące współpracę, solidarność oraz relacje społeczne tworzą klimat zaufania i poczucia bezpieczeństwa wszystkich uczestników. Sprzyjają temu jasno określone zasady pracy. Warto więc szczególnie na lekcji języka obcego zwracać uwagę na zachowania nieakceptowalne zarówno w komunikacji, jak i w przebiegu ćwiczeń i we współpracy w grupach i w parach.
2. Uczeń rozwija swoją tożsamość indywidualną, kulturową, narodową, regionalną i etniczną. Kontakt z innymi kulturami wymaga od ucznia jednocześnie otwartości, artykulacji własnych przekonań, a także gotowości do poznania innych zjawisk kulturowych. Cele te mogą być realizowane m.in. poprzez zadania lub prace projektowe.
3. Uczeń rozwija szacunek wobec siebie i innych osób, niezależnie od różnic, poglądów, tradycji. Taka postawa

jest szczególnie ważna przy nawiązywaniu nowych znajomości, a jej warunkiem będzie wyzbycie się uprzedzeń, stereotypów lub choćby uświadomienie sobie ich istnienia.

4. Uczeń rozwija ciekawość poznawczą i gotowość do uczenia się przez całe życie. Rozpoczęcie nauki nowego języka sprzyja wzbudzeniu refleksji na temat znaczenia i roli nauki języków obcych, planów z tym związanych, a także pozwala ocenić nakład pracy i wysiłek potrzebny do osiągnięcia danego etapu.

5. Uczeń rozwija kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość, którą można rozumieć jako zdolność wykorzystywania szans i pomysłów oraz przekształcania ich w wartość dla innych osób. Zaangażowanie w zadania rodzące nowe pomysły, poszukiwanie nowych rozwiązań dostarcza satysfakcji oraz stanowi okazję do doświadczenia swojej skuteczności w działaniu.

To, jak często uczeń będzie miał możliwość określania się, wyboru, refleksji i działania w zakresie wyznaczonym przez cele wychowawcze, zależy od kompetencji i zaangażowania nauczyciela, gotowości do stosowania m.in. otwartych form pracy. Także treści podręcznika powinny sprzyjać powyższemu celom poprzez praktyczne działania o charakterze refleksyjno-komunikacyjnym.

6. Zakres tematyki

6.1. Ogólny zakres tematyki

Potrzeby komunikacyjne uczniów klas VII–VIII rozpoczynających naukę drugiego języka obcego uwarunkowane są z jednej strony ich sytuacją jako początkujących, co siłą rzeczy narzuca wiele uproszczeń i ograniczeń, z drugiej strony – możliwościami, jakie stwarzają różne rodzaje sytuacji komunikacyjnych w obrębie poszczególnych obszarów ich funkcjonowania. Odpowiedni dobór tematyki pozwala uczniom rozwinąć i ugruntować działania komunikacyjne w realnych sytuacjach dnia codziennego. Zgodnie z podstawą programową uczniowie klas VII–VIII realizujący wariant II.2. powinni poznać bardzo podstawowe środki językowe z następujących kręgów tematycznych:

1. człowiek
2. miejsce zamieszkania
3. edukacja
4. praca
5. życie prywatne
6. żywienie
7. zakupy i usługi
8. podróżowanie i turystyka
9. kultura
10. sport
11. zdrowie
12. świat przyrody.

Używając sformułowania „bardzo podstawowy zasób środków językowych”, mamy na myśli przede wszystkim najbardziej typowe środki leksykalne odnoszące się do przedmiotów, zjawisk, miejsc, sytuacji, cech i czynności w obrębie poszczególnych kręgów tematycznych. W zakresie środków gramatycznych będą to natomiast bardzo podstawowe konstrukcje zdaniowe, jak np. zdania złożone współrzędnie, przeczące, pytające, dopełnieniowe, okolicznikowe przyczyny. Jeśli zaś chodzi o środki fonetyczne, należą do nich będą głównie: poprawne akcenty wyrazowy i zdaniowy, artykulacja samogłosek z tzw. przegłosem, które nie występują w języku ojczystym ucznia, oraz połączenia spółgłosek podlegające innym regułom wymowy niż w języku ojczystym.

6.2. Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych

Program umożliwia realizację funkcji językowych i intencji komunikacyjnych, wskazanych w poniższym zestawieniu, przy jednoczesnym założeniu, że nie stanowią one sztywnych tematów szczegółowych zajęć, chodzi tu raczej o przykładowe możliwości.

	TEMATYKA SZCZEGÓŁOWA	FUNKCJE JĘZYKOWE I INTENCJE KOMUNIKACYJNE
Człowiek	Dane personalne	• uzyskiwanie i udzielanie informacji związanych z miejscem zamieszkania, numerem telefonu, adresem e-mailowym
	Wygląd zewnętrzny	• opisywanie cech wyglądu zewnętrznego
	Cechy charakteru	• przedstawianie cech charakteru własnego oraz innych osób
	Rzeczy osobiste	• podawanie nazw i wskazywanie cech rzeczy osobistych
	Uczucia i emocje	• wyrażanie uczuć i emocji związanych z osobami z otoczenia, np. sympatii, antypatii
	Umiejętności i zainteresowania	• zdobywanie i udzielanie informacji na temat zainteresowań, przedstawianie swoich upodobań związanych z opanowaniem nowych umiejętności
Miejsce zamieszkania	Dom i jego okolica	• wskazywanie i opisywanie miejsca zamieszkania
	Pomieszczenia i wyposażenie domu	• wyrażanie upodobań i opinii na temat wyposażenia pomieszczeń i sprzętów domowych
	Prace domowe	• dzielenie się informacjami na temat wykonywanych obowiązków domowych (wraz z konkretnymi porami dnia / dniami tygodnia)
Edukacja	Szkoła i jej pomieszczenia	• wymienianie nazw pomieszczeń szkolnych
	Przedmioty nauczania	• przekazywanie informacji o planie lekcji • wyrażanie opinii na temat przedmiotów szkolnych i pytanie innych o zdanie
	Uczenie się	• przedstawianie upodobań związanych z czynnościami wykonywanymi podczas nauki [lubię pracować ze słownikiem, powtarzać słówka etc.] • przedstawianie form aktywności podczas odrabiania prac domowych
	Przybory szkolne	• opisywanie rzeczy niezbędnych w plecaku szkolnym
	Życie szkoły	• przedstawianie nauczycieli różnych przedmiotów • przekazywanie informacji o wydarzeniach z życia szkoły
Praca	Popularne zawody	• uzyskiwanie informacji na temat popularnych zawodów i typowych dla nich czynności
	Miejsce pracy	• wymienianie nazw miejsc pracy związanych z popularnymi zawodami
Życie prywatne	Rodzina	• przedstawianie członków rodziny i zasięganie informacji na temat innych osób • wyrażanie emocji związanych z życiem rodzinnym
	Znajomi i przyjaciele	• opisywanie osoby, jej cech charakteru, zainteresowań, wyglądu • wyrażanie upodobań osób z otoczenia
	Czynności życia codziennego	• uzyskiwanie i przekazywanie informacji na temat rozkładu dnia / planów na cały tydzień • wyrażanie preferencji odnośnie do terminów wydarzeń
	Określanie czasu	• zasięganie i udzielanie informacji na temat czasu zegarowego / pory dnia / dnia tygodnia • określanie długości trwania zdarzeń, momentu ich rozpoczęcia i zakończenia
	Formy spędzania czasu wolnego	• przedstawianie ulubionych / nieulubianych form spędzania czasu wolnego • proponowanie wspólnych aktywności kulturalnych bądź sportowych • przyjmowanie lub odrzucanie propozycji wspólnego spędzania czasu, podawanie przyczyny

	TEMATYKA SZCZEGÓŁOWA	FUNKCJE JĘZYKOWE I INTENCJE KOMUNIKACYJNE
Życie prywatne	Urodziny	<ul style="list-style-type: none"> składanie życzeń i odpowiadanie na zaproszenia i życzenia urodzinowe odrzućcie zaproszenia, stosowanie form grzecznościowych wyrażanie uczuć i emocji związanych z przyjęciem / odmową zaproszenia urodzinowego, wyrażanie emocji związanych z otrzymanym prezentem
	Święta	<ul style="list-style-type: none"> pytanie o upodobania związane ze świętowaniem uzyskiwanie informacji związanych z datą świąt i porą roku
Żywność	Artykuły spożywcze	<ul style="list-style-type: none"> opisywanie produktów spożywczych i ich cech, podawanie wagi pytanie innych osób o ich upodobania związane z artykułami spożywczymi
	Posiłki	<ul style="list-style-type: none"> przedstawianie upodobań związanych z posiłkami i daniami opisywanie podstawowych czynności związanych z przygotowaniem posiłku prowadzenie rozmów przy stole, pytanie o pozwolenie, wyrażanie próśb, przyjmowanie i odrzucanie propozycji
	Lokale gastronomiczne	<ul style="list-style-type: none"> uzyskiwanie informacji na temat dostępności i cen dań precyzowanie wypowiedzi podczas zamawiania potraw w lokalu gastronomicznym
Zakupy i usługi	Rodzaje sklepów	<ul style="list-style-type: none"> wymiana informacji na temat sklepów i oferowanych produktów
	Towary i ich cechy	<ul style="list-style-type: none"> przekazywanie wyjaśnień na temat cech i cen towarów zgadzanie lub niezgadzanie się z opiniami na temat produktów
	Sprzedawanie i kupowanie	<ul style="list-style-type: none"> wyrażanie chęci / zamiaru zakupu jakiegoś produktu, wyrażanie prośby o wyjaśnienie dotyczące cech towarów przyjmowanie lub odrzucanie propozycji sprzedawcy, stosowanie form grzecznościowych podczas rozmowy ze sprzedawcą
	Środki płatnicze	<ul style="list-style-type: none"> uzyskiwanie informacji na temat kwoty do zapłaty przedstawianie preferencji odnośnie do formy płatności
	Korzystanie z usług	<ul style="list-style-type: none"> opowiadanie o czynnościach związanych z podstawowymi usługami i osobami je świadczącymi (np. fryzjer, fotograf)
Podróżowanie i turystyka	Środki transportu i korzystanie z nich	<ul style="list-style-type: none"> przedstawianie podstawowych czynności związanych z przemieszczaniem się środkami transportu publicznego uzyskiwanie informacji związanych z zakupem biletów
	Orientacja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat miejsca, kierunku, trasy określanie miejsca pobytu / lokalizacji
	Hotel	<ul style="list-style-type: none"> wyrażanie opinii na temat hotelu lub schroniska uzyskiwanie podstawowych informacji na temat hotelu lub schroniska (np. koszt noclegu i dostępność pokoju)
	Wycieczki	<ul style="list-style-type: none"> proponowanie aktywności i ciekawych miejsc, które warto zwiedzić wyrażanie opinii na temat programu wycieczki opowiadanie o wycieczce szkolnej, która miała miejsce w przeszłości
Kultura	Uczestnictwo w kulturze	<ul style="list-style-type: none"> opisywanie ulubionych aktywności kulturalnych
	Tradycje i zwyczaje	<ul style="list-style-type: none"> opowiadanie o podstawowych tradycjach i zwyczajach obowiązujących w otoczeniu ucznia oraz w innych krajach
Sport	Dyscypliny sportu	<ul style="list-style-type: none"> przedstawianie wybranych dyscyplin sportu wyrażanie upodobań związanych z dyscyplinami sportu
	Sprzęt sportowy	<ul style="list-style-type: none"> przekazywanie informacji na temat sprzętu sportowego niezbędnego do uprawiania danej dyscypliny

	TEMATYKA SZCZEGÓŁOWA	FUNKCJE JĘZYKOWE I INTENCJE KOMUNIKACYJNE
Sport	Obiekty sportowe	<ul style="list-style-type: none"> • uzyskiwanie i przekazywanie informacji na temat miejsc wydarzeń sportowych • wyrażanie opinii na temat obiektów sportowych
	Uprawianie sportu	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie ulubionych aktywności sportowych i kulturalnych
Zdrowie	Samopoczucie	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie swojego samopoczucia, uzyskiwanie informacji na temat samopoczucia innych osób
	Choroby	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie chorób i towarzyszących im dolegliwości • uzyskiwanie informacji na temat dolegliwości osób z otoczenia • pytanie lekarza o zalecenia podczas choroby
	Objawy i ich leczenie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnianie przebiegu leczenia • upewnianie się co do właściwego zrozumienia zaleceń lekarza
Świat przyrody	Pogoda	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie zjawisk pogodowych • wyrażanie emocji związanych z pogodą
	Pory roku	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie pór roku i typowych dla nich zjawisk • wyrażanie upodobań związanych z porami roku
	Rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> • wymienianie (w podstawowym zakresie) nazw ulubionych zwierząt i roślin z otoczenia • wyrażanie upodobań związanych ze zwierzętami domowymi
	Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> • opisywanie (w podstawowym zakresie) krajobrazów i typowych dla nich elementów

6.3. Zagadnienia gramatyczne

Wykaz zagadnień gramatycznych niezbędnych do realizacji niniejszego programu nauczania wynika z podstawy programowej jedynie pośrednio. Podstawa programowa II.2. określa wymagany zakres środków gramatycznych jako „bardzo podstawowy”. Na bazie treści komunikacyjnych wymaganych od ucznia (np. opisywanie, przedstawianie, wyjaśnianie, uzyskiwanie wyjaśnienia, składanie życzeń, udzielanie i odmawianie udzielenia pozwolenia), a zawartych w punktach I–IX wymagań szczegółowych podstawy, jak również na podstawie analizy listy struktur gramatycznych przedstawionej w Informatorze o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego

od roku szkolnego 2022/2023* można przyjąć, iż uczeń – realizując podstawę programową II.2. – powinien opanować podstawowe struktury i zagadnienia gramatyczne przedstawione w tabeli poniżej.

Pamiętajmy, że mówimy o poziomie A1, a więc bardzo podstawowym zakresie materiału gramatycznego, wobec czego nie chodzi o aktywne i bezbłędne posługiwanie się gramatyką przez ucznia w pełnym zakresie.

* Informator o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego od roku szkolnego 2022/2023, Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2017 (2022).

KATEGORIE GRAMATYCZNE	PRZYKŁADY
CZASOWNIK	
Czasowniki regularne	<i>Er spielt Basketball. Sie wohnt in Berlin.</i>
Czasowniki nieregularne ze zmianą samogłoski	<i>Das vergisst du. Schläft Michael noch?</i>
Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	<i>Wer räumt hier auf? Ich verstehe das nicht.</i>
Czasowniki modalne w czasach <i>Präsens</i> i <i>Präteritum</i>	<i>Heute kann ich dich nicht besuchen. Bea musste gestern lernen.</i>

AUTORKA: Marta Torenc

Formy czasowe: <i>Präsens, Präteritum, Perfekt</i>	<i>Ich lerne für die Klassenarbeit. Es gab gestern ein Konzert. Johann hat Spanisch gelernt.</i>
Czasowniki zwrotne	<i>Zieh dich bitte schnell um.</i>
Tryb rozkazujący	<i>Trink einen Tee! Ruf den Vater an!</i>
Rekcja czasowników (bez przyimków / z przyimkami)	<i>Sie bekommt Geschenke. Er zeigt ihr die Stadt. Wir gratulieren ihm zum Geburtstag.</i>

RZECZOWNIK

Deklinacja rzeczownika w liczbach pojedynczej i mnogiej w mianowniku, celowniku i bierniku	<i>Die Jacke gefällt mir. Was sagst du dem Lehrer? Wie findest du das Konzert?</i>
Tworzenie liczby mnogiej rzeczownika	<i>die Beine, die Bälle, die Laptops, die Bücher, die Noten</i>
Rzeczowniki złożone	<i>der Fußball, der Schreibtisch</i>
Rzeczowniki zdrobniałe	<i>Mein Brüderchen ist da! Nimmst du vielleicht ein Würstchen? Papa, liest du mir das Büchlein vor?</i>
Rzeczowniki po określeniach miary i wagi	<i>drei Liter Milch, fünf Gramm Backpulver</i>
Rzeczowniki z rodzajnikami: nieokreślonym, określonym, zerowym	<i>Hast du eine Idee? In den Ferien will ich Ski fahren. Hast du Zeit?</i>

ZAIMEK

Zaimki osobowe w mianowniku, celowniku i bierniku	<i>Wir haben jetzt Mathe. Das macht ihm Spaß. Das ist für mich sehr wichtig.</i>
Zaimek niesobowy es	<i>Es regnet.</i>
Zaimek zwrotny sich	<i>Kannst du dich beeilen?</i>
Zaimki dzierżawcze	<i>Mein Opa mag Pferde. Wo hast du dein Heft?</i>
Zaimek wskazujący	<i>Dieses Jahr fahren wir nach Spanien.</i>
Zaimki nieokreślone	<i>Sind alle Schüler da? Ich möchte Mia etwas schenken.</i>
Zaimki pytajne	<i>Wer spielt mit? Was machst du am Wochenende?</i>

PRZYMIOTNIK

Przymiotnik w funkcji orzecznika	<i>Bastian ist sportlich.</i>
Przymiotnik jako przydawka z rodzajnikami określonym i nieokreślonym w mianowniku, celowniku i bierniku liczb pojedynczej i mnogiej Przymiotnik bez rodzajnika	<i>Das ganze Konzert dauert 2 Stunden. Hier gibt es ein leckeres Eis. Ich möchte vegane Gerichte probieren.</i>
Stopniowanie przymiotników (formy regularne i nieregularne)	<i>Sie spielt so gut wie ich. Die Mannschaft war schneller als wir.</i>

Przymiotniki utworzone od nazw miast	<i>das Berliner Filmfestival</i>
Przymiotniki z przedrostkiem -un	<i>unmöglich, unwichtig</i>
LICZEBNIK	
Liczebniki główne i porządkowe	<i>Sie ist 14. Am vierten März habe ich Geburtstag.</i>
PRZYSŁÓWEK	
Stopniowanie przysłówków (formy regularne i nieregularne)	<i>Ich muss mehr üben. Komm schneller!</i>
Przysłówki czasu i miejsca	<i>Heute ist der 2. April. Hier erfahren Sie mehr.</i>
PARTYKUŁA	
Partykuły: <i>sehr, viel, ziemlich, immer, ja, doch</i>	<i>Treffen wir uns doch um 18 Uhr! Ich freue mich sehr!</i>
PRZYIMEK	
Przymyki z celownikiem i / lub biernikiem	<i>Wir gehen ins Kino. Am Montag bin ich mit Jakob im Theater. Ich spreche mit ihm. Er macht Fotos fürs Projekt.</i>
SKŁADNIA	
Zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające, rozkazujące	<i>Ich besuche am Montag meine Großeltern. Wollen wir ins Kino gehen? Pass auf!</i>
Szyk wyrazów: prosty, przestawny, szyk zdania złożonego podrzędnie	<i>Sport ist anstrengend. Trotzdem liebe ich Sport. Ich mache täglich Gymnastik, weil ich mich dann fit fühle.</i>
Przeczenia: <i>nein, nicht, kein</i>	<i>Nein, Tennis kann ich nicht spielen. Ich bin auch kein Tennisfan.</i>
Zdania złożone współrzędnie ze spójnikami: <i>aber, denn, oder, und, deshalb, sonst, trotzdem, also</i>	<i>Ich mag Volleyball, aber manchmal macht mich das auch müde. Ich übe Klavier, denn das macht mir Spaß. Es regnet, trotzdem gehen wir spazieren.</i>
Zdania złożone podrzędnie ze spójnikami: <i>dass, weil, wenn</i>	<i>Ich bleibe zu Hause, weil ich erkältet bin. Der Arzt sagt, dass ich viel Wasser trinken soll. Wenn du mir hilfst, klappt es.</i>

7. Metodyczne aspekty realizacji programu

7.1. Uwagi ogólne

Podstawa programowa określa wprawdzie precyzyjnie cele i treści nauczania języka obcego, jednak to nauczycielowi pozostaje do zagospodarowania cała przestrzeń dydaktyczna. Kwestie dydaktyczne nie są błahe, z czego współczesny nauczyciel dobrze zdaje sobie sprawę. Szczegółowe rozwiązania, podejście metodyczne, styl nauczania przyjęty w pracy z uczniami – to wszystko stanowi o codzienności, atrakcyjności i efektywności działań podejmowanych przez nauczyciela. Decyzje dydaktyczne są w przypadku języka obcego złożone i zawierają się w licznych pytaniach:

- Jak – w sposób zrozumiały i angażujący uwagę – zaprezentować uczniom nową wiedzę językową (środki leksykalne, gramatyczne, wymowa)?
- Jak wspierać uczniów w utrwalaniu wiedzy językowej (leksyka, gramatyka, wymowa)?
- Jak wspierać uczniów w wykorzystywaniu wiedzy językowej w praktyce?
- Jak wspierać uczniów w rozwijaniu strategii rozumienia tekstów obcojęzycznych?
- Jak angażować uczniów w zadania o charakterze komunikacyjnym?
- Jak wspierać uczniów w podejmowaniu pracy samodzielnej nad językiem?
- Jak zdefiniować wymagania i oceniać efekty pracy uczniów?
- Jak pomóc uczniom w pokonywaniu barier (lęk przed mówieniem / pisanie / prezentowaniem na forum klasy)?
- Jak wspierać uczniów w tworzeniu atmosfery życzliwości i współpracy na lekcji i podczas projektów?
- Jak zachęcać uczniów do rozwijania postaw otwartości na inność, na budowanie wieloperspektywnego oglądu sytuacji i zjawisk kulturowych?

W jakiej sytuacji jest uczeń rozpoczynający naukę języka niemieckiego w klasie VII? Ma za sobą co najmniej sześć lat nauki pierwszego języka obcego, najczęściej angielskiego, co niesie ze sobą pewne ułatwienia, gdyż oba języki należą do grupy języków zachodniogermańskich. Pewne podobieństwa uczeń dostrzeże w takich zjawiskach jak występowanie rodzajników określonego i nieokreślonego, w pisowni lub wymowie niektórych wyrazów czy w składni. Uczeń ma świadomość tego, że niektóre czasowniki posiadają formy nieregularne (np. *drink, drank, drunk*). Łatwiej mu będzie tworzyć czas

przeszły *Perfekt*. Poza tym uczeń zdobył już pierwsze doświadczenia komunikacyjne, poznał strategie rozumienia prostych tekstów słuchanych i czytanych, jest oswojony z kategoriami gramatycznymi, z technikami i tempem przyswajania nowych słówek, zna wartość powtórek. Także kwestie kulturowe związane z językiem stanowią dla niego często ciekawe i motywujące doświadczenia.

Jednak nauka języka niemieckiego jako drugiego języka obcego po angielskim może być dla uczniów dość uciążliwa, zwłaszcza kiedy próbują się odwoływać do konstrukcji poznanych w języku angielskim tam, gdzie podobieństwa między tymi językami nie występują. Zjawisko to określane jest mianem tzw. transferu negatywnego. Problemem mogą być zawilości związane z rodzajem rzeczownika w języku niemieckim i występowaniem czterech przypadków, co – z punktu widzenia ucznia – bardzo „komplikuje” tworzenie poprawnych konstrukcji, nawet w podstawowym zakresie komunikacyjnym. Także rekcja czasowników i szyk wyrazów w zdaniu często wymagają od ucznia przyswojenia schematów działania innych niż poznane na lekcjach języka angielskiego. Z pewnością warto wspomagać ucznia w zrozumieniu różnic pomiędzy językami i – o ile to możliwe – odwoływać się do jego wiedzy i umiejętności nabytych w poprzednich klasach szkoły podstawowej.

7.2. Ustalenie całorocznego planu pracy pedagogicznej

Planowanie można opisać krótko jako wyznaczanie celów i dobieranie skutecznych środków do ich osiągnięcia. Ogólne cele nauczania wyznaczone są w podstawie i programie nauczania. Do nauczyciela należy skorelowanie ich z odpowiednimi działaniami.

Podejmując nowe działania, chcemy mieć jasność, jak będą przebiegały. Ile czasu trzeba poświęcić na ich realizację, jakie tempo pracy przyjąć, jakie wybrać metody i formy pracy. Planowanie jest działaniem nie tylko porządkującym codzienność nauczyciela, odciążającym go w trakcie semestru (planowanie semestralne) czy roku szkolnego (plany roczne). Jest także wsparciem i motywacją dla ucznia, który wyrabia sobie dzięki temu realne wyobrażenia na temat tego, czego może się spodziewać po danym etapie edukacji językowej i co jest w stanie opanować.

7.3. Techniki nauczania sprawności językowych

7.3.1. Rozumienie wypowiedzi ustnych

Kontakt z językiem rozpoczyna się zazwyczaj od słuchania, nawet zanim będziemy w stanie zrozumieć sens choćby najprostszego przekazu. W takiej właśnie sytuacji („nic nie rozumiem”) kryje się załóżek potrzeby przeniknięcia struktur i znaczeń, czyli poznania danego języka. Uczeń – mając przed sobą perspektywę dwóch lat nauki nowego języka obcego – z pewnością oczekuje, że po upływie tego czasu uda mu się rozszyfrować co nieco z tych tajemniczo brzmiących ciągów dźwięków. Dlatego intensywna i regularna praca nad rozwijaniem sprawności słuchania ze rozumieniem będzie miała dla ucznia istotny walor motywujący.

Warto dobrać podręcznik pod takim kątem, aby przede wszystkim oferował jak najwięcej nagrań audio związanych z podejmowaną tematyką. Powinny one na bieżąco konfrontować ucznia z aktywnością słuchania, w miarę możliwości na każdej lekcji. Siłą rzeczy nagrania nie mogą być długie – wystarczy nawet pół minuty lub minuta. Świetnie posłużą tu: krótkie dialogi sytuacyjne, proste wypowiedzi, relacje, opisy, komunikaty, polecenia, ale także piosenki, fragmenty podcastów i vlogów.

Drugi istotny punkt to oczywiście odpowiednie zadania wspierające rozwijanie takich strategii rozumienia jak: koncentrowanie się na najważniejszych informacjach, wyłapywanie kontekstu rozmowy, głównego sensu, tematu, intencji uczestników, wyszukiwanie potrzebnych informacji szczegółowych.

Nauczyciel ma do dyspozycji szereg ciekawych technik pozwalających na rozwijanie rozumienia wypowiedzi ustnych. Poniższe zestawienie nie wyczerpuje możliwości, które często wynikają z indywidualnych preferencji i pomysłów nauczyciela.

Zadania przed słuchaniem (zaangażowanie uwagi, skupienie na tematyce, aktywizacja słownictwa)

Uczniowie:

- komentują zdjęcia / rysunki / schematy;
- wymieniają się skojarzeniami;
- szeregują informacje / zdjęcia / rysunki / zdania;
- uzupełniają zdania naprowadzające na niektóre aspekty tekstu;
- odpowiadają na proste pytania;
- na podstawie historyjki zdjęciowej / obrazkowej formułują hipotezy / przypuszczenia na temat jej przebiegu;
- omawiają listę słówek związanych z danym tekstem, np. dni tygodnia.

Zadania towarzyszące słuchaniu (gospodarowanie uwagą, koncentrowanie się na informacjach ogólnych lub treściach szczegółowych)

Uczniowie:

- odpowiadają na pytania ogólne dotyczące kontekstu wypowiedzi: kto, co, gdzie, kiedy, dlaczego;
- odpowiadają na pytania szczegółowe, np. wskazując odpowiednie fotografie, schematy czy zwroty;
- odpowiadają na pytania szczegółowe, formułując proste zdania;
- zaznaczają opcje prawda / fałsz;
- wskazują prawidłowy wariant spośród podanych dwóch / trzech / czterech odpowiedzi;
- przyporządkowują dialogom odpowiednie tytuły, nagłówki, zdjęcia, plakaty etc.;
- przyporządkowują czynności osobom;
- uzupełniają zdania informacjami z usłyszanym wypowiedzi;
- uzupełniają schematy, tabele, plany;
- mówią po polsku, czego dowiedzieli się z tekstu o danej osobie / danym miejscu.

Mając na względzie ekonomię czasu pracy na lekcji, a także skuteczność, warto dobrze wykorzystać ten sam tekst do słuchania, tak aby zaprezentować go uczniowi przynajmniej dwukrotnie. Podczas pierwszego słuchania uczeń ma okazję zwrócić uwagę wyłącznie na informacje ogólne, kontekst, główną myśl. Podczas drugiego słuchania będzie mu znacznie łatwiej – wykorzystując posiadane informacje, dotrzeć do nowych, bardziej szczegółowych.

W przypadku uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej niezwykle istotne jest, aby zadania na rozumienie ze słuchu zachęcały swą formą i treścią, nie wymagały koncentracji na zbyt wielu szczegółach, wspierały uczniów w wyborze właściwych odpowiedzi spośród podanych wariantów. Regularne rozwiązywanie zadań rozwijających rozumienie wypowiedzi ustnych z pewnością zaowocuje osiągnięciami określonymi w podstawie programowej: uczeń będzie w stanie rozumieć polecenia i na nie reagować, odczytywać intencje nadawcy, rozumieć kontekst wypowiedzi, docierać do najważniejszych informacji w wypowiedziach, a także rozróżniać style formalny i nieformalny wypowiedzi.

Wszystkie przykładowe zadania pochodzą z podręcznika *Natürlich auf Deutsch!*, numer ewidencyjny w wykazie MEiN 1166/1/2023 (Anna Potapowicz, Marta Florkiewicz-Borkowska, Barbara Chyłka, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2023).

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności rozumienia wypowiedzi ustnych

6a. Höre die Dialoge 1–3 und sage, wann sie stattfinden.
 Postłuchaj dialogów 1–3 i powiedz, kiedy się one odbywają.

TIPP
 in einer Stunde
 (za godzinę)

am Morgen → am Vormittag → am Mittag → am Nachmittag → am Abend → in der Nacht

6b. Höre die Dialoge 1–3 noch einmal und sage, welche Sätze 1–8 richtig und welche falsch sind.
 Postłuchaj dialogów 1–3 ponownie i powiedz, które ze zdań 1–8 są zgodne z ich treścią, a które nie.

Dialog 1

1. Jana steht am Samstag um 9.00 Uhr auf.
2. Jana geht heute zur Schule.

Dialog 2

3. Jonas geht heute einkaufen.
4. Lara räumt am Abend auf.
5. Lara und Jonas machen um 15.00 Uhr Einkäufe.

Dialog 3

6. Bastian lernt für die Schule.
7. Bastian sieht fern.
8. Sein Vater kommt um 22.00 Uhr nach Hause.

2a. Höre den Dialog und ordne jeder Person 1–3 den richtigen Geburtsmonat A–C zu. Postłuchaj dialogu i do każdej z osób 1–3 dobierz właściwy miesiąc urodzenia A–C.

1. Jana	A. Februar
2. Sylvia	B. Juli
3. Melanie	C. Dezember

2b. Höre den Dialog noch einmal und sage, wer die Sätze 1–3 sagt: Jana, Sylvia oder Melanie.
 Postłuchaj nagrania jeszcze raz i powiedz, kto wypowiada zdania 1–3: Jana, Sylvia czy Melanie.

1. Zu meinem Geburtstag kommen immer viele Gäste.
2. Im Sommer kann man auch draußen feiern.
3. Man bekommt sehr viele Geschenke.

7.3.2. Rozumienie wypowiedzi pisemnych

Kontakt z tekstem w formie pisanej dostarcza uczniowi okazji do rozwijania strategii rozumienia, na czym zależy nam najbardziej, ale także do skupienia uwagi na strukturach językowych i prześledzenia, w jaki sposób są skonstruowane, jakie pełnią funkcje. Oba aspekty są w nauce języka niemieckiego ważne, wymagają jedynie odmiennych zadań w odpowiedniej kolejności.

Zadania przed czytaniem (zaangażowanie uwagi, skupienie na tematyce, aktywizacja słownictwa)

Uczniowie:

- komentują tytuł / formę graficzną / funkcję tekstu (np. gdzie można spotkać się z takim tekstem, czemu on służy etc.);
- wymieniają się skojarzeniami;
- komentują informacje / zdjęcia / rysunki / zdania wyjęte z tekstu lub nagłówki;
- uzupełniają zdania;
- odpowiadają na proste pytania związane z tematyką tekstu;
- omawiają listę słówek związanych z danym tekstem.

Zadania towarzyszące czytaniu (gospodarowanie uwagą, koncentrowanie się na informacjach ogólnych lub treściach szczegółowych)

Uczniowie:

- odpowiadają na pytania ogólne dotyczące kontekstu: kto, co, dlaczego;
- odpowiadają na pytania ogólne lub szczegółowe, wskazując odpowiednie fotografie, schematy, odpowiednie zwroty, zdania lub samodzielnie formułując odpowiedź;
- odpowiadają na pytania szczegółowe, formułując proste zdania;
- zaznaczają opcje prawda / fałsz;
- wskazują prawidłowy wariant spośród podanych dwóch / trzech / czterech odpowiedzi;
- przyporządkowują fragmentom, akapitom lub całym tekstom odpowiednie tytuły, nagłówki, zdjęcia, osoby, zdania w języku polskim etc.;

- uzupełniają zdania informacjami z przeczytanych wypowiedzi;
- uzupełniają schematy, tabele;
- mówią po polsku, czego dowiedzieli się z tekstu o danej osobie / sytuacji.

Podobnie jak w przypadku tekstów przeznaczonych do słuchania, podczas lekcji zasadne jest wykorzystanie jednego tekstu do czytania w sekwencji kilku zadań. Każde będzie dotyczyło innego zakresu rozwijanych umiejętności, czy to rozumienia treści, czy struktur językowych. Rozpoczynamy zazwyczaj, choć nie powinno to być sztywną regułą, od zadania na ogólne rozumienie tekstu, po nim następuje zadanie pogłębiające rozumienie tekstu i kierujące uwagę ucznia na wychwytywanie szczegółowych informacji. W kolejnych zadaniach jest miejsce na analizę środków językowych i ich funkcji, pracę nad słownictwem lub wybranym zagadnieniem gramatycznym.

Z punktu widzenia ucznia istotne jest, aby mógł on mieć kontakt z takimi rodzajami wypowiedzi pisemnych, jakie towarzyszą mu w codziennej komunikacji także w języku ojczystym (np. SMS-y, napisy, ogłoszenia, krótkie teksty narracyjne, wpisy na blogach i forach, zapisy czatów, rozkłady jazdy, zaproszenia na różne wydarzenia). Ponadto zadania rozwijające rozumienie wypowiedzi pisemnych powinny być atrakcyjne pod względem formy graficznej i odwzorowywać elementy typowe dla określonych tekstów, np. wiadomości w komunikatorach. Istotne jest też, by zadania dawały możliwość udzielania zwięzłych odpowiedzi. Zawiłe pytania do tekstu z pewnością nie będą dawały oczekiwanego wsparcia. Regularne wykonywanie zadań rozwijających rozumienie wypowiedzi pisemnych (np. na co drugiej / trzeciej lekcji) umożliwi uczniom osiągnięcie wymagań zapisanych w podstawie programowej. Uczeń będzie w stanie określać główną myśl tekstu, określać intencje autora / nadawcy, wskazywać kontekst wypowiedzi, docierać do najważniejszych informacji, a także rozróżniać style formalny i nieformalny tekstu.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności rozumienia wypowiedzi pisemnych

- **6a.** Lies den Blog von Nicole und ordne jedem Beitrag 1–5 das richtige Foto A–E zu. Przeczytaj blog Nicole i do każdego wpisu 1–5 dobierz odpowiednie zdjęcie A–E.

1 MONTAG, 3. November

Noch ein paar Tage und dann geht's los. Das Ziel: Tokio! Mein Vater freut sich so sehr! Das ist seine Traumreise. Ich muss noch einen Test in Geschichte schreiben, dann habe ich frei!

2 DIENSTAG, 4. November

Alle zählen die Tage. Japan kennt noch keiner von uns. Meine Mutter will noch etwas für Tante Brigitte kaufen. Sie interessiert sich für Musik. Ich komme mit, vielleicht finden wir was Besonderes.

3 MITTWOCH, 5. November

Ben fühlt sich nicht gut, er ist ein bisschen krank. Ich hoffe, es geht ihm bis Freitag wieder besser. Papa hat etwas Stress: Klappt alles? Aber mein Bruder ist wie immer ganz locker. „Take it easy!“, sagt er nur. Recht hat er!

4 DONNERSTAG, 6. November

Das mag ich nicht: Koffer packen! Vielleicht am Abend ... Heute treffe ich mich noch mit Lena. Sie hat für mich ein gutes Buch für die lange Reise. Ich freue mich! Papa fragt nur: „Habt ihr alles?“ Der ist ja lustig! Nur noch ein Tag!

5 SAMSTAG, 8. November

Viele Grüße aus Tokio! Wir sind schon da. Nur mein Vater nicht. Was passiert ist? Er hat keinen Pass!!! Zu spät bemerkt. Er ist zu Hause, in Bochum. Er schreibt uns: Zu Hause ist es auch schön.

A **B** **C** **D** **E**

- **6b.** Lies den Blog noch einmal und sage, welche Sätze 1–4 richtig und welche falsch sind. Przeczytaj blog ponownie i powiedz, które zdania 1–4 są zgodne z jego treścią, a które nie.

1. Der Vater kennt Tokio sehr gut.	3. Am Donnerstag trifft sich Nicole mit Lena.
2. Die Mutter will für die Tante ein Geschichtsbuch kaufen.	4. Der Vater kommt nicht mit nach Tokio. Er hat keinen Pass.

7.3.3. Wypowiedzi i interakcje ustne

Komunikacja ustna może odbywać się zasadniczo w dwóch formach: jako wypowiedź (monolog) bądź rozmowa, określana w podstawie programowej mianem interakcji. W przypadku wypowiedzi nadawca prezentuje mniej lub bardziej rozwinięty ciąg swoich myśli w związku z określonym tematem / doświadczeniem / problemem / określoną sytuacją etc.

W odróżnieniu od wypowiedzi interakcja ustna jest rozmową, sekwencją krótkich wypowiedzi przynajmniej dwóch osób, dotyczących jednego tematu / problemu / jednej sytuacji etc. Oczywiście podział ten nie ma do końca odzwierciedlenia w rzeczywistości komunikacyjnej, w której nigdy nie wiemy, jak potoczy się los konwersacji, czy np. dana wypowiedź po-

zostanie bez dalszych komentarzy i reakcji, czy też nie. Ponadto wypowiedzi zazwyczaj są osadzone w rozciągniętych w czasie dialogach. Jednak na potrzeby dydaktyczne, treningowe, w nauczaniu języka obcego warto takie rozróżnienie pomiędzy wypowiedzią (monologiem) a interakcją (rozmową) przyjąć, mając na uwadze szczególnie charakter „treningowy” sytuacji.

Komunikacja ustna jest nie tylko najbardziej wymagającym, ale zarazem najbardziej czułym emocjonalnie punktem w nauce języka obcego. Przyjrzymy się temu pokrótce. Rozkładając złożone procesy produkcji językowej na czynniki pierwsze,

można wśród nich wyróżnić procesy przygotowywania do aktu mowy (konceptualizacja, czyli zaplanowanie treści wypowiedzi; formułowanie, czyli dobieranie odpowiednich wyrażań, fraz, struktur gramatycznych, fleksji) jak też bezpośredni akt mowy (artykulacja, czyli wymawianie dźwięków w języku obcym oraz samokontrola, czyli umiejętność identyfikowania i korygowania błędnych elementów wypowiedzi). W praktyce, u początkującego użytkownika języka, tempo wszystkich tych procesów jest spowolnione, pozbawione automatyzmów, co odbiera mu swobodę komunikacji. Zadanie o charakterze komunikacyjnym, czyli takie, w którym to uczeń ma moc decydowania zarówno o treści, jak i formie komunikatu, jest dla niego bodaj największym wyzwaniem emocjonalnym. Musi on opuścić „strefę komfortu”, stworzyć wypowiedź, mając świadomość, że prawdopodobnie nie będzie ona bezbłędna, odważyć się wyartykułować nowo poznane wyrazy – często po raz pierwszy wypowiedzieć je na głos, wypróbować skuteczność swojego działania w czasie rzeczywistym, odnaleźć się w zespole. O powodzeniu bądź zniechęceniu ucznia do podejmowania komunikacji ustnej decyduje sposób i klimat pracy, jaki towarzyszy zadaniom komunikacyjnym, zatem warto trzymać się tu kilku zasad:

1. Zadania komunikacyjne są stałym elementem lekcji – nie ma nauki mówienia bez mówienia.
2. Poczucie bezpieczeństwa to podstawa. Podczas mówienia nie ma miejsca na lęk przed oceną. Uczeń jest gospodarzem swojej wypowiedzi. Wykorzystuje te struktury językowe, które już opanował.
3. Trening mówienia nie ma nic wspólnego z nagłym wywoływaniem ucznia do odpowiedzi. Traktujemy mówienie jako proces twórczy. Zanim uczeń zaprezentuje odpowiedni efekt klasie, potrzebny jest mu czas na: przygotowanie się, zrodzenie się pomysłów, sporządzenie notatek, przypomnienie sobie kluczowych słówek czy konstrukcji.
4. Zadania komunikacyjne na etapie początkowym wykonywane są w parze z kolegą / koleżanką lub w małym zespole. Dzielenie odpowiedzialności, wymiana pomysłów i wsparcie kolegi / koleżanki doda uczniowi odwagi, nie odbierając mu niczego z autonomii.
5. Nauczyciel jest powściągliwy w poprawianiu błędów, nie przerywa wypowiedzi, najważniejsze błędy omawia po zaprezentowaniu wypowiedzi przez ucznia / parę uczniów / grupę. Podpowiada na etapie przygotowania, docenia próby podjęcia komunikacji mimo niedoskonałej formy.
6. Właściwe przygotowanie ucznia do zadania komunikacyjnego wzmacnia jego poczucie bezpieczeństwa. W zależności od sytuacji warto przećwiczyć z nim wcześniej wymowę czy kluczowe struktury, dobrać ćwiczenia leksy-

kalne, a jeśli zajdzie potrzeba – podać schemat komunikacji, np. przykładowy dialog.

7. Tematy i sytuacje tworzące ramy zadań komunikacyjnych odnoszą się do realnych potrzeb komunikacyjnych ucznia. Dzięki temu nie tylko łatwiej mu będzie zachować spójność i logikę wypowiedzi – uświadomi sobie także, że czegoś istotnego może dowiedzieć się również w języku obcym.

Nauczyciel ma do dyspozycji wiele prostych form zadań, które wspomogą ucznia w nabyciu podstaw komunikacji ustnej.

Tworzenie wypowiedzi

Uczniowie:

- opowiadają np. o zjawisku / sytuacji na podstawie prostych pytań;
- opowiadają np. o przedmiocie, zjawisku (typu: wybrana potrawa kuchni niemieckiej) na podstawie informacji wyszukanych w Internecie;
- opowiadają, opisują, przedstawiają pomysły, rozwiązania, plany (np. opowiedz o tych osobach) na podstawie informacji w formie haseł;
- opowiadają, co zrobiliby / jak postąpiliby w danej sytuacji;
- wyrażają np. swoje odczucia, emocje lub opinie na podstawie kolażu, rysunku, zdjęcia, filmiku;
- porównują dwa obrazki i znajdują różnice / podobieństwa.

Udział w interakcjach

Uczniowie:

- ustalają właściwą kolejność wypowiedzi w dialogach, a następnie je odgrywają;
- przeprowadzają w parach minidialog (pytanie i odpowiedź) na podstawie planu dialogu lub podanych haseł;
- przeprowadzają dialogi, zadając pytania i na nie odpowiadając, przy użyciu grupy wyrazów (np. dni tygodnia, czynności dnia codziennego) z wcześniejszego zadania;
- zadają sobie kolejno pytania zgodnie z przykładem (np. co sądzisz o...) i udzielają odpowiedzi;
- odgadują, o który przedmiot chodzi, zadając pytania o ten przedmiot;
- tworzą krótkie opisy na podstawie materiałów wizualnych, np. opisują przedmioty pokazane na zdjęciu;
- na podstawie opisu w języku polskim formułują reakcję w języku niemieckim (np. co powiesz w następującej sytuacji?);
- odgrywają role na podstawie karteczek z informacjami.

Systematyczne zadania rozwijające zdolność komunikowania się w języku niemieckim, przy uwzględnieniu powyższych zasad i technik pracy, z pewnością przyniosą efekty w postaci umiejętności tworzenia bardzo krótkich, spójnych wypowiedzi w zakresie:

- opisywania ludzi, przedmiotów, miejsc i zjawisk;
- opowiadania o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
- przedstawiania intencji i planów na przyszłość;
- przedstawiania upodobań;
- wyrażania swoich opinii;
- wyrażania uczuć i emocji;
- stosowania formalnego lub nieformalnego stylu wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

W zakresie reagowania ustnego uczeń w typowych sytuacjach nauczy się:

- przedstawiać siebie i inne osoby;
- nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę;
- podtrzymywać rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. poprosić o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnić się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź);
- uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia;

- wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami;
- wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia; pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
- składać życzenia, odpowiadać na życzenia;
- zapraszać i odpowiadać na zaproszenie;
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje;
- pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia;
- nakazywać, zakazywać;
- wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
- wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek);
- stosować zwroty i formy grzecznościowe.

Realizacja niniejszego programu nauczania będzie ułatwiona, jeśli podręcznik do nauczania języka niemieckiego będzie systematycznie zapewniał uczniowi ciekawe zadania komunikacyjne spójne z tematyką słuchanych / czytanych tekstów obcojęzycznych, atrakcyjne pod względem wizualnym, przenoszące ucznia w proste, ale ciekawe sytuacje komunikacyjne.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności tworzenia wypowiedzi ustnych

6. Spielt in Paaren Dialoge wie im Beispiel. Odegrajcie w parach dialogi zgodnie z przykładem.

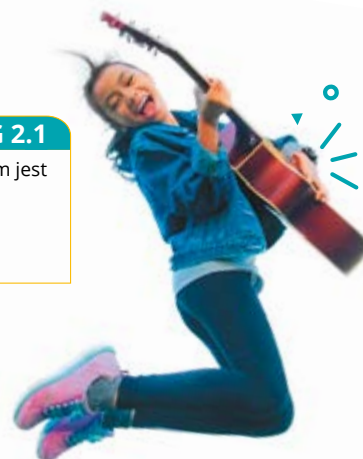
BEISPIEL: Was hat Vera montags? – Montags hat sie Englisch.
Wann spielt Vera Tischtennis? – Sie spielt montags Tischtennis.

Montag	Schach, Tischtennis
Dienstag	Robotik
Mittwoch	schwimmen
Donnerstag	Gitarre
Freitag	Italienisch
Samstag	tanzen, Englisch
Sonntag	kochen mit Mama

Grammatik (S. 30) G 2.1

Orzeczenie w zdaniu oznajmującym jest zawsze na drugim miejscu, np.

Sie **spielt** montags Schach. /
Montags **spielt** sie Schach.

8. Übt in Paaren Dialoge. Eine Person wählt eine der angebotenen Identitäten, die andere stellt ihr die Fragen aus Aufgabe 6c. Tauscht dann die Rollen. Przećwiczcie dialogi w parach. Pierwsza osoba wybiera jedną z zaproponowanych tożsamości – druga zadaje jej pytania z zadania 6c. Następnie zamieńcie się rolami.

Andreas Bürger
Dresdner Platz 65
80993 München
Tel.: 63578821

1

Marie Leibovitz
Schillerstraße 33
99198 Erfurt
Tel.: 15563709

2

Thomas Bäcker
Pariser Allee 29
22767 Hamburg
Tel.: 63578821

3

Elena Rose
Blumenstraße 18
18055 Rostock
Tel.: 35008821

4

Bartosz Sadurski
Kapuzinergasse 77
6063 Innsbruck
Tel.: 87357541

5

Martina Kreib
Faberstrasse 102
5020 Salzburg
Tel.: 76235004

6

7.3.4. Wypowiedzi i interakcje pisemne

Komunikacja pisemna wśród młodzieży stała się popularna wraz z rozwojem Internetu i technologii komunikacyjnych. Jest ona działaniem twórczym. Może odbywać się – podobnie jak komunikacja ustna – w dwóch zasadniczych formach: jako wypowiedź bądź reakcja (językowa). W przypadku wypowiedzi nadawca prezentuje pisemnie mniej lub bardziej rozwinięty ciąg myśli w związku z określonym tematem, stosując spójną i logiczną formę przekazu. W odróżnieniu od wypowiedzi, reakcja pisemna jest w gruncie rzeczy sekwencją krótkich, odnoszących się do siebie reakcji przynajmniej dwóch osób, dotyczących danego tematu / sytuacji / problemu etc. Trudność wyrażenia adekwatnej reakcji wynika z konieczności zrozumienia wypowiedzi poprzedzającej reakcję, tu łatwo mogą pojawić się nieporozumienia, nieścisłości, możliwe są powtórzenia. Interakcja w formie pisemnej nie ma przebiegu z góry zaplanowanego ani tak uporządkowanego i spójnego jak wypowiedź ustna.

W porównaniu do wypowiedzi i interakcji ustnych w języku obcym, te pisemne są dla ucznia bardziej przyjazne. Po pierwsze, dają więcej czasu do namysłu, po drugie, umożliwiają zanotowanie, a więc utrwalenie swoich propozycji i pomysłów, po trzecie, dają nauczycielowi czas na skorygowanie niektórych błędów, jeszcze zanim utwory zostaną zaprezentowane / odczytane na forum klasy. Także uczniowie potrzebujący do zapamiętywania bodźców wizualnych skorzystają na rozwijaniu umiejętności pisania, która może

niewątpliwie w dużym stopniu wesprzeć również mówienie w języku obcym.

Nauczyciel ma do dyspozycji wiele prostych i jednocześnie atrakcyjnych form zadań, które wspomogą ucznia w nabyciu podstaw komunikacji w formie pisemnej.

Tworzenie wypowiedzi pisemnej

Uczniowie:

- opisują zjawiska / osoby (np. w ogłoszeniach) na podstawie prostych pytań;
- tworzą proste historyjki na podstawie serii zdjęć lub obrazków;
- opisują miejsca (typu: ciekawe miejsca do zobaczenia w wybranym kraju niemieckojęzycznym) na podstawie informacji wyszukanych w Internecie;
- opisują ciekawe zjawiska / osoby / miejsca (np. osobę z rodziny, która wydaje się interesująca) na podstawie własnych doświadczeń;
- przedstawiają pomysły, plany (np. wpis na blogu: jak ciekawie spędzić dzień urodzin) na podstawie informacji w formie haseł;
- na podstawie krótkiego filmu wideo opisują (np. w e-mailu), co zrobiliby / jak postąpiliby w danej sytuacji;
- na podstawie krótkiego tekstu, kolażu, rysunku, zdjęcia, filmiku wyrażają np. swoje odczucia, emocje lub opinie w zaproszeniach;

- tworzą krótkie wiersze;
- tworzą kwizy dotyczące np. wiedzy o popularnych osobach z krajów niemieckojęzycznych;
- tworzą memy.

Udział w interakcjach pisemnych

Uczniowie:

- uzupełniają zapis czatu, korzystając z podanych haseł lub fragmentów zdań;
- udzielają odpowiedzi na pytania zadane w SMS-ach lub na czacie;
- uzupełniają brakujące fragmenty e-maila, dbając o spójność wypowiedzi;
- formułują wiadomość na podstawie opisu sytuacji w języku rodzimym;
- tworzą krótką ankietę dla swoich widzów na kanale społecznościowym;
- wpisują komentarze i reakcje emocjonalne na czacie zgodnie z podanymi emotikonami.

Warto zadbać o to, aby zadania rozwijające komunikację pisemną:

- miały ograniczoną, dostrzegalną dla ucznia długość (np. użyj ośmiu zdań, uzupełnij punkty formularza, wpisz w pole tekstowe wiadomość SMS, podaj pięć pomysłów na...). Podanie określonej objętości tekstu będzie stanowiło dla ucznia z pewnością walor motywujący.
- były przynajmniej na początku przygotowywane w parach lub zespołach, a dopiero potem prezentowane / omawiane na forum klasy. Uczniom łatwiej będzie w ten sposób pokonać paraliżującą treść przed sformulowaniem pierwszych samodzielnych wypowiedzi.
- były poprzedzone ćwiczeniami określonych struktur językowych i potrzebnego słownictwa.
- prezentowały ciekawe bodźce (np. wizualne, w postaci krótkich tekstów lub filmików, krótki opis sytuacji) wprowadzające ucznia w kontekst danej sytuacji komunikacyjnej.
- nie były traktowane jako ćwiczenia gramatyczne, a informacja zwrotna nauczyciela dotyczyła przede wszystkim

zaprezentowanych treści, spójności i logiki przekazu, adekwatnych do stylu zwrotów i form.

Systematyczne wykonywanie zadań rozwijających zdolność komunikacji pisemnej w języku niemieckim, przy uwzględnieniu powyższych zasad i technik pracy, z pewnością przyniesie efekty w postaci umiejętności tworzenia bardzo krótkich, spójnych wypowiedzi pisemnych w zakresie:

- opisywania ludzi, przedmiotów, miejsc i zjawisk;
- opowiadania o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
- przedstawiania intencji i planów na przyszłość;
- przedstawiania upodobań;
- wyrażania opinii;
- wyrażania uczuć i emocji;
- stosowania formalnego lub nieformalnego stylu wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Ponadto uczeń nauczy się reagować w formie bardzo prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach, a zatem:

- przedstawiać siebie i inne osoby;
- nawiązywać kontakty towarzyskie; rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
- uzyskiwać i przekazywać informacje oraz wyjaśnienia (np. wypełniać formularz / ankietę);
- wyrażać swoje opinie, pytać o opinie, zgadzać się lub nie zgadzać się z opiniami;
- wyrażać swoje upodobania, intencje i pragnienia, pytać o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
- składać życzenia, odpowiadać na życzenia;
- zapraszać i odpowiadać na zaproszenie;
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje;
- pytać o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia;
- nakazywać, zakazywać;
- wyrażać prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
- wyrażać uczucia i emocje (np. radość, smutek);
- stosować zwroty i formy grzecznościowe.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności tworzenia wypowiedzi i interakcji pisemnych

5b. Höre den Dialog noch einmal, notiere Informationen zu den Fragen 1–3 und beantworte sie anschließend.

Posłuchaj ponownie dialogu, zrób notatki do pytań 1–3, a następnie na nie odpowiedz.

1. Was gibt es zum Essen?
2. Was probiert Tante Gisela?
3. Was schmeckt Tante Gisela?

6. Beantworte im Heft die SMS deiner Schulfreundin.

Odpowiedz w zeszytcie na SMS twojej koleżanki.

Es gibt . (Akkusativ)

7. Schreibe an deine Klasse eine SMS, in der du einen gemeinsamen Kinobesuch vorschlägst.

Napisz do kolegów i koleżanek z klasy SMS, w którym zaproponujesz wspólne wyjście do kina.

9. Schreibe eine Einladung zu deiner Geburtstagsparty. Berücksichtige die folgenden Fragen.

Napisz zaproszenie na swoje przyjęcie urodzinowe. Uwzględnij poniższe kwestie.

- Wann feierst du?
- Wie viele Personen kommen zur Party?
- Welche Attraktionen gibt es?

7.3.5. Przetwarzanie

Przetwarzanie tekstów, czyli mediacja, polega na przekazywaniu informacji w trybie innym niż tryb przekazu, np. treści zawarte w formie graficznej wyrażamy ustnie, treści wyrażone w danym języku – wyrażamy w innym. Mediacja łączy ze sobą umiejętności rozumienia i tworzenia tekstów. Realizacja podstawy programowej oraz niniejszego programu umożliwi uczniowi klas VII–VIII przygotowanie się do roli pośrednika kulturowego, przyczyni się także do zwiększenia świadomości, dlaczego warto poznawać języki obce. Zdarza się, że uczeń proszony jest przez rodzinę, znajomych czy nawet nieznajomych na forum o przekazanie po polsku prostych, istotnych informacji sformułowanych w języku niemieckim. Z kolei podczas pobytu za granicą może zaistnieć konieczność przetłumaczenia informacji z języka obcego na rodzimy innym towarzyszom podróży. Są to istotne powody, dla których warto zadania na przetwarzanie tekstów włączyć do regularnego repertuaru podczas lekcji języka obcego.

Od ucznia klas VII–VIII oczekuje się, zgodnie z zapisem podstawy programowej, aby potrafił:

- przekazywać w języku obcym nowożytnym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);
- przekazywać w języku polskim lub obcym nowożytnym informacje sformułowane w tym języku obcym;
- przekazywać w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.

Nauczyciel może skorzystać z następujących technik pracy:

Materiał (audio)wizualny jako punkt wyjścia

- przekazywanie informacji dotyczących miejsc na mapie, lokalizacji, połączeń komunikacyjnych;

- wyjaśnianie w języku niemieckim znaczenia znaków, piktogramów, symboli, transparentów etc., nakazywanie / zakazywanie czegoś na podstawie znaków / symboli;
- wyrażanie w języku niemieckim najważniejszych informacji zawartych w krótkim filmiku, reklamie.

Przekaz (ustny / pisemny) jako punkt wyjścia

- przekazywanie po polsku koledze, który / koleżance, która nie zna języka niemieckiego, informacji zawartych np. na

stronie internetowej, na kanale społecznościowym znanej osoby;

- przekazywanie po niemiecku turyście niemieckojęzycznemu informacji zapisanych po polsku na plakacie, w broszurze informacyjnej, ulotce;
- zamieszczanie na polskojęzycznym forum lub na polskojęzycznej stronie internetowej informacji zdobytych w języku niemieckim (np. na temat atrakcji turystycznych w krajach niemieckojęzycznych, zabytków, godzin otwarcia).

Przykładowe zadania służące rozwijaniu umiejętności przetwarzania tekstu

5. Sieh dir Anjas Schülerausweis an. Sage auf Polnisch, was du über Anja erfährst. Obejrzyj legitymację szkolną Anji. Powiedz po polsku, czego dowiadujesz się o Anji.

5b. Suche im Internet Informationen über eine der vorgestellten Personen und berichte auf Polnisch über sie. Znajdź w Internecie informacje o jednej z zaprezentowanych osób i opowiedz o niej po polsku.

87

7. Höre die Aufnahme und berichte auf Polnisch, wie das Wetter in Hamburg, Berlin, Dresden, Köln und München ist. Posłuchaj nagrania i powiedz po polsku, jaka będzie pogoda w Hamburgu, Berlinie, Dreźnie, Kolonii i Monachium.

W tym rozdziale nauczyłeś / nauczyłaś się:

- ▶ posługiwać nazwami pór roku i miesięcy, np. **im Sommer, im Winter, im Januar, im Februar**
- ▶ zasięgać informacji o terminie i udzielać takiej informacji, np. **Der Wievielte ist am Montag? – Der 5. Mai.**
- ▶ zapraszać na urodziny, przyjmować zaproszenie i odmawiać, np. **Kommst du zu meiner Geburtstagsparty? – Ich komme bestimmt. / Tut mir leid, ich kann nicht.**
- ▶ składać życzenia urodzinowe i za nie dziękować, np. **Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag! Alles Gute! – Vielen Dank!**
- ▶ opisywać pogodę, np. **Die Sonne scheint.**
- ▶ pisać pozdrowienia z podróży, np. **Liebe Grüße aus Prag.**
- ▶ stosować czasowniki zwrotne, np. **Er interessiert sich für Musik.**

7.3.6. Gramatyka

Może się wydawać, iż dążenie do poprawności językowej stoi w sprzeczności z celami komunikacyjnymi w języku obcym, jednak problem okaże się nie aż tak zawiły, jeśli rozróżnimy na lekcji języka obcego dwa typy aktywności ucznia: pracę „nad językiem” i pracę „w języku”. O ile ta druga oznacza ćwiczenie sytuacji komunikacyjnych – ma charakter twórczych, kompleksowych i wymagających zadań ukierunkowanych na treść przekazu – o tyle praca „nad językiem” ma na celu wypracowanie przez ucznia pewnych automatyzmów, działań rutynowych w określonych mikro sytuacjach językowych. Te mikro sytuacje dotyczą głównie zagadnień gramatycznych, składni i fleksji – w połączeniu z potrzebnym słownictwem, rzecz jasna. Im więcej połączeń i reguł gramatycznych uczeń zdoła zrozumieć i przyswoić sobie jako „mikro gotowce”, tym większa jest szansa, że sięgnie po te gotowe elementy podczas komunikacji ustnej czy pisemnej. Mowa tu natomiast „tylko” o szansie, ponieważ nawet perfekcyjne opanowanie teorii gramatycznej i poprawne wykonanie przez ucznia ćwiczeń gramatycznych nie musi się przekładać na poprawną produkcję językową. Wynika to ze złożoności tego procesu.

Należy zadbać o to, aby ćwiczenia gramatyczne:

- były poprzedzone wyjaśnieniem / powtórzeniem reguł gramatycznych;
- były jak najbardziej skorelowane z późniejszymi zadaniami komunikacyjnymi uczniów;
- odnosiły się do poznanego już dobrze słownictwa;
- różnicowały stopień trudności (np. wskazanie / rozpoznanie poprawnych form, uzupełnianie luk, formułowanie fragmentów zdań i uzupełnianie brakujących elementów).

W pracy nad zagadnieniami gramatycznymi nauczyciel może wykorzystać techniki pracy, w których uczeń:

Prezentacja reguły gramatycznej

- formułuje lub uzupełnia regułę gramatyczną na podstawie zgromadzonych przykładów;
- analizuje tabelę deklinacyjną lub koniugacyjną i podkreśla nieregularne formy;
- zapisuje regułę gramatyczną w formie wizualnej (tabela, plakat, schemat).

Automatyzacja reguły gramatycznej

- uzupełnia formy wyrazów lub końcówki fleksyjne w zdaniach lub krótkich tekstach;
- formułuje zdania z rozsypanych elementów;
- przekształca zdania;
- kończy zdania przy użyciu określonej struktury;
- identyfikuje błędy w zdaniach i je koryguje;
- tłumaczy fragmenty zdań na język niemiecki na podstawie wyrazów podanych w nawiasach;
- formułuje całe zdania w języku niemieckim na podstawie opisów sytuacji.

Aby zrealizować niniejszy program, warto dobrać do tego celu taki podręcznik, w którym zjawiska gramatyczne będą prezentowane w sposób przejrzysty i zrozumiały, a komentarze – niezbyt zawiłe. Istotne jest, aby zagadnienia gramatyczne były prezentowane przy wykorzystaniu sprzyjających uczniom form wizualnych, np. oznaczenie rodzaju gramatycznego rzeczowników w słowniczku za pomocą określonych kolorów czy wyróżnienie nieregularnych form w tabelach. Przystępne komentarze gramatyczne w języku rodzimym ucznia z pewnością ułatwią mu zrozumienie i przyswojenie nowego materiału.

Przykładowe zadania służące pracy nad gramatyką

G 6.1 Czasowniki zwrotne

- Czasowniki zwrotne występują z zaimkiem zwrotnym **sich** (się). W języku niemieckim, inaczej niż w polskim, zaimek zwrotny ma różne formy w zależności od osoby.

sich freuen (cieszyć się)		
👤	ich	freue mich
	du	freust dich
	er / sie / es	freut sich
👥	wir	freuen uns
	ihr	freut euch
	sie / Sie	freuen sich

- Najczęściej używane czasowniki zwrotne:

sich freuen cieszyć się
sich fühlen czuć się
sich interessieren interesować się
sich langweilen nudzić się
sich treffen spotykać się

- W zdaniu zaimek zwrotny zawsze występuje obok czasownika lub zaimka osobowego:

Ich freue mich sehr auf die Ferien. Cieszę się na myśl o wakacjach.
Wann treffen wir uns? Kiedy się spotkamy?
Fühlst du dich gut? Czy dobrze się czujesz?

Polskie odpowiedniki niemieckich czasowników zwrotnych nie zawsze mają formę zwrotną (i na odwrót), np. **sich setzen** – siadać, **lernen** – uczyć się.

6. Ergänze die Sätze mit den angegebenen Verben in der richtigen Form. Uzupełnij zdania podanymi czasownikami w odpowiedniej formie.

1 möchte-

A: Ich ein Steak, Thomas Fisch und die Kinder eine Pizza.

3 essen

A: Was ihr heute zu Mittag?
 B: Ich eine Portion Spaghetti bolognese und mein Bruder eine Pizza mit Schinken.

2 nehmen

A: Was du?
 B: Ich ein Eis und eine Cola.

4 mögen

A: ihr Fisch?
 B: Ich Fisch sehr gern, aber meine Schwester keinen Fisch. Sie nur Schnitzel und Pommes.

G 6.1 Liczebniki porządkowe

► Liczebniki porządkowe odpowiadają na pytanie: Który z kolei? – pierwszy, drugi, trzeci itp. Używamy ich m.in. do zapisywania dat, np.

der 1. April (der erste April) pierwszy kwietnia, **der 20. Mai (der zwanzigste Mai)** dwudziesty maja

Tworzy się je przez dodanie do liczebnika głównego:

- końcówki **-te** dla liczebników 1–19,
- końcówki **-ste** dla liczebników od 20.

(1–19) -te		(< 20) -ste	
der 1.	der erste	der 20.	der zwanzig ste
der 2.	der zweite	der 30.	der dreißig ste
der 3.	der dritte	der 40.	der vierzig ste
der 4.	der vier te	der 21.	der einundzwanzig ste
der 7.	der sieben te (znika -en-)	der 22.	der zweiundzwanzig ste
der 8.	der acht te (tylko jedno -t-)	der 23.	der dreiundzwanzig ste
der 10.	der zeh nte	der 31.	der einunddreißig ste
der 13.	der dreizeh nte		

► Liczebnik porządkowy jest poprzedzony rodzajnikiem określonym, np.

- der erste Tag** pierwszy dzień
- die zweite Freundin** druga koleżanka
- das dritte Kind** trzecie dziecko

3. Spielt in Gruppen. Nennt im Wechsel die Ordinalzahlen. Wer einen Fehler macht, scheidet aus dem Spiel aus. Zagrajcie w tę grę w grupach. Czytajcie kolejno na głos poniższe liczebniki porządkowe. Kto się pomyli, odpada z gry.

Grid 1:

- der 1., der 3., der 5., der 7., der 9., der 11., der 13., der 15., der 17., der 19., der 21.

Grid 2:

- der 1., der 4., der 7., der 10., der 13., der 16., der 19., der 22., der 25., der 28., der 31.

7.3.7. Materiał leksykalny

Opanowanie części słówek wymaga, aby uczeń zapoznał się z aspektami, które pozwolą mu na poprawne ich użycie podczas pisania lub mówienia. W części przypadków wystarczy mu rozpoznanie znaczenia i / lub funkcji danego słówka / zwrotu, aby móc skorzystać z informacji zawartych w tekstach pisanych. Jednak słówko słówku nierówne, należy więc rozróżniać te, które na aktualnym etapie nauki będą

wymagały intensywnych ćwiczeń nad formą, wymową, relacjami z innymi wyrazami (np. synonimy, pojęcia nadrzędne, kolokacje, czyli połączenia, w jakich dany wyraz występuje) po to, by uczeń mógł nimi swobodnie operować, oraz na te, które wymagają tylko zapamiętania znaczenia, czyli tzw. znajomości receptywnej.

Nauczyciel ma do dyspozycji szereg technik zapewniających uczniowi bardzo podstawową, ale ugruntowaną znajomość środków leksykalnych. Są nimi:

- łączenie wyrazów z innymi wyrazami (np. uzupełnianie luk, łączenie liniami, dobieranie wyrazów do odpowiednich zdjęć / rysunków);
- odgadywanie ukrytych wyrazów (ciąg liter, rebus, wykreślanka);
- uzupełnianie brakujących liter w wyrazie;
- eliminowanie wyrazu, który nie pasuje do pozostałych;
- uzupełnianie luki właściwym wyrazem (np. wybranie jednej z dwóch / trzech podanych opcji lub samodzielne wpisanie brakującego słowa);
- tworzenie rzeczowników złożonych;
- przyporządkowywanie wyrazów pojęciom nadrzędnym (np. wpisywanie w odpowiednie kolumny tabelki);
- uzupełnianie brakujących wyrazów w minidialogach, zdaniach;
- zapisywanie wyrazów pod odpowiednimi rysunkami;
- notowanie rzeczowników lub czasowników usłyszanych w nagraniu;
- tłumaczenie wyrazów, fraz lub zdań na język niemiecki;
- tworzenie mapy skojarzeń;
- porównywanie pisowni wyrazów w językach niemieckim i angielskim (np. *post, restaurant, airport, swimmingpool* etc.);
- tworzenie przymiotników od podanych rzeczowników.

Przykładowe zadania ukierunkowane na opanowanie materiału leksykalnego

1. Ordne die Fotos A-G den Wörtern 1-7 zu.

Przyporządkuj zdjęcia A-G wyrazom 1-7.

1. der Löffel, -
 2. das Messer, -
 3. die Gabel, -n
 4. das Glas, die Gläser
 5. der Becher, -
 6. der Teller, -
 7. die Serviette, -n
- } das Besteck

3. Spielt in kleinen Gruppen. Nennt der Reihe nach alle Wörter, die ihr mit den Stichwörtern 1-8 assoziiert.

Zagrajcie w tę grę w małych grupach. Wymieńcie kolejno wszystkie wyrazy, które kojarzą się wam z hasłami 1-8.

1 das Frühstück

2 das Besteck

3 das Mittagessen

4 das Restaurant

5 der Nachtisch

6 das Getränk

7 das Obst

8 das Gemüse

5. Finde acht Monatsnamen. Znajdź osiem nazw miesięcy.

A	W	G	Y	J	H	I	J	D	T	S	K	Z	C	V	M	A	I
J	A	N	U	A	R	N	U	R	G	J	U	L	I	F	B	Z	C
I	C	V	M	K	L	O	N	I	P	O	M	J	G	W	E	A	D
E	D	T	A	S	Z	W	I	V	M	W	O	K	T	O	B	E	R
O	Y	O	C	U	R	K	P	O	Ä	A	S	U	E	F	L	P	H
N	O	V	E	M	B	E	R	W	R	F	Y	D	K	P	Z	D	F
S	K	L	G	C	O	E	X	Z	Z	G	H	A	P	R	I	L	T
I	P	V	B	G	J	P	T	P	U	L	J	C	O	I	E	R	T

7.3.8. Wymowa

Praca nad wymową jest na początkowym etapie nauki języka nieodzowna. Trudno sobie wyobrazić ucznia chętnego do jakiegokolwiek wypowiedzi ustnej lub nawet do przeczytania zdania, które sam sformułował, jeśli nie będzie miał żadnej pewności co do sposobu wymowy tego zdania. Wiedza, jak poprawnie coś wymówić, i towarzyszące jej ćwiczenia nad utrwalaniem wzorców poprawnej artykulacji głosek, melodii zdania i akcentu wyrazowego / zdaniowego, stanowi przepustkę do świata komunikacji. Naśladowanie formy akustycznej wyrazów na lekcji wspiera także ich zapamiętywanie. Motoryka jest w tym przypadku sprzymierzeńcem ucznia.

Wybierając podręcznik służący realizacji programu, warto zwrócić uwagę, aby dostarczał on uczniom odpowiednich, wyczerpujących materiałów na temat wymowy poznawanych wyrazów i fraz. Znakomitym pomysłem będą nagrania audio słówek, które uczeń będzie mógł odsłuchać podczas pracy samodzielnej, mogą to być np. nagrania słówek występujących w danym rozdziale lub zamieszczonych w słowniczku na końcu podręcznika. Istotna jest także dostępność nagrań audio do zadań z podręcznika (szczególnie dialogów) i zeszytu ćwiczeń. Uczeń może samodzielnie powtarzać w domu krótkie dialogi i naśladować wzorce intonacji. Pomocne w ćwiczeniu wymowy będą także nagrania piosenek, rymowanek.

Ćwiczenie poprawnej wymowy zapewnią uczniowi następujące techniki:

Rozumienie zasad wymowy

- „pokazywanie” uczniom intonacji za pomocą strzałek (intonacja opadająca – strzałka w dół, intonacja wznosząca – strzałka w górę);

- oznaczanie akcentu wyrazowego za pomocą wyfluszczenia lub znaków graficznych (np. kropeczka nad akcentowaną samogłoską lub podkreślenie);
- porównywanie podobnie brzmiących wyrazów w innych językach pod kątem akcentu, np. ang. *million* (akcent na pierwszej sylabie) i niem. *Million* (akcent na ostatniej sylabie);
- prezentacja krótkich i długich samogłosek w niemieckich wyrazach i objaśnienie zasady działania niemego *h*;
- prezentacja danej reguły fonetycznej na kilku prostych przykładach (np. zbitka dźwięków *s + p*, jak w wyrazach *Sport*, *Spinat*, *Spanien*, *später*)

Imitacja / odtwarzanie poprawnej wymowy przez ucznia

- słuchanie nagranych przykładów i jednocześnie ciche czytanie;
- powtarzanie wyrazów, fraz, krótkich zdań ilustrujących daną regułę fonetyczną, np. długa samogłoska *o* (np. *Der Sohn von Frau Mohn wohnt in Rom*);
- odtwarzanie melodii zdaniowej lub akcentu wyrazu z zamkniętymi ustami („mruczenie”);
- powtarzanie wyrazu lub zdania i wykłaskiwanie akcentów;
- czytanie wyrazów / zdań ze zwróceniem uwagi na oznaczony akcent.

7.4. Planowanie lekcji

Planowanie lekcji języka niemieckiego opiera się na programie nauczania, planie pracy rocznej / semestralnej, planie wynikowym i podręczniku. Dysponując takim przeglądem celów i treści, nie pominiemy ważnych aspektów w bieżącej realizacji, a także łatwiej nam będzie dysponować czasem, dobrać materiały oraz planować powtórzenia. Szczególną rolę

w planowaniu bieżących działań lekcyjnych odgrywają pod ręcznik i rozkład materiału. Oprócz określonych porcji materiału powinien on zawierać lekcje powtórzeniowe lub testy, materiały opcjonalne dla uczniów chętnych, zestawienia materiałów gramatycznego i leksykalnego, materiały dodatkowe związane z treściami kulturowymi.

Szczególnie sprawdzi się materiał w układzie: jedna strona = jedna lekcja. Takie rozwiązanie jest praktyczne nie tylko z punktu widzenia nauczyciela, któremu pozwoli oszczędzić czas na planowanie lekcji. Pomoże też w orientacji uczniowi, któremu zaszykalizuje, gdzie się zaczyna, a gdzie kończy określona partia materiału, oraz przyzwyczai go do stałej kolejności działań w pracy nad językiem.

Działania te powinny układać się na lekcji w logiczny ciąg, oparty na osi – od recepcji do produkcji językowej: poznaj nowe teksty (ustne / pisemne) → opanuj środki językowe → stwórz własne wypowiedzi (ustne / pisemne). Koniecznie należy zadbać o rozsądne proporcje czasu przeznaczonego na te trzy typy aktywności. Lekcja wypełniona jedynie ćwiczeniami gramatycznymi czy leksykalnymi nie znalazłaby uznania uczniów, pozbawiłaby ich także możliwości bieżącego treningu rozumienia i tworzenia wypowiedzi oraz interakcji językowych. Jeśli na lekcji wprowadzane są nowe zagadnienia gramatyczne czy środki leksykalne, powinny temu towarzyszyć odpowiednie ćwiczenia utrwalające, stanowiące jednocześnie przygotowanie do zadań na tworzenie wypowiedzi i reagowanie (ustne / pisemne). Komunikacja powinna być niewątpliwie stałym elementem lekcji języka niemieckiego.

Należy zadbać o dostosowanie form pracy do różnych predyspozycji uczniów (uczeń preferujący przekaz wizualny / akustyczny, uczeń zdolny, uczeń z trudnościami w nauce, uczeń z potrzebami specjalnymi, indywidualista, uczeń chętnie pracujący w zespole). Nieodzownymi elementami lekcji języka obcego będą: praca w parach, zespołach, formy otwarte takie jak prace projektowe, praca niesterowana („swobodna”), praca w formie przystanków uczenia się („stacje”). Otwarte formy uczenia się dają uczniowi możliwość wyboru zdań, materiałów, treści, strategii uczenia się w określonych przez zadania ramach.

Cennym elementem lekcji może być moment autorefleksji (np. czego nauczyłem / nauczyłam się dzisiaj; co wiem; co potrafię; co było angażujące; co było trudne; co chcę przećwiczyć samodzielnie w domu). Regularna konfrontacja ucznia z tego rodzaju pytaniami może przyczynić się do zwiększenia świadomości w zakresie celowości podejmowanych działań, pozytywnie wpłynie na samoocenę.

8. Ewaluacja programu – ocenianie osiągnięć uczniów

Ewaluacja i ocenianie osiągnięć uczniów służą zapewnieniu lepszych efektów uczenia się i nauczania. Informacja zwrotna daje uczniowi i nauczycielowi jasność sytuacji, mobilizuje do systematycznej pracy i jeszcze lepszych efektów.

Ocenianie osiągnięć opiera się na sprawdzaniu umiejętności ucznia, ma ono charakter bieżący lub okresowy. Ocenianie bieżące obejmuje zazwyczaj kilka ostatnich lekcji. Pełni ono jednocześnie funkcję diagnostyczną, pozwala nauczycielowi ocenić stopień opanowania materiału przez poszczególnych uczniów / klasę, a często stanowi impuls do zmiany metod pracy czy innego gospodarowania czasem na lekcji, wprowadzenia innych form prac domowych. Ocenianie bieżące wprowadza ponadto element wychowawczy, skłania uczniów do regularnej pracy nad językiem, zwiększa zaangażowanie, dostarcza informacji o własnych postępach i niedociągnięciach. Ocenianie okresowe różni się od bieżącego tym, że obejmuje obszerniejsze partie materiału, np. dział, kilka działów, semestr, tym samym skłaniając ucznia do powtarzania większych partii materiału i uświadamiając mu, że nie chodzi w nauce języka obcego tylko o kwestie bieżące, że struktury gramatyczne i leksykalne są stałym, a nie tylko doraźnym repertuarem osoby chcącej faktycznie posługiwać się językiem obcym.

Przygotowując narzędzia oceny (sprawdziany, testy), należy pamiętać, aby odpowiadały one kryteriom trafności takim jak:

- trafność testu (czy sprawdzam to, co faktycznie zostało przerobione i odpowiada założeniom / programowi nauczania?);
- rzetelność testu (na ile wyniki testu faktycznie odzwierciedlają umiejętności / wiedzę ucznia?). Chodzi tu m.in. o jednoznaczność poleceń, reprezentatywny materiał w zadaniu testowym, jasne kryteria oceny, jasne wskazówki co do wymagań dotyczących np. długości wypowiedzi.

Poniższa tabela prezentuje przykładowe techniki testowania / oceniania umiejętności uczniów na lekcji języka obcego:

Rozumienie wypowiedzi ustnych	<ul style="list-style-type: none"> • zaznacz usłyszaną informację; • wybierz uzupełnienie (wielokrotny wybór); • odpowiedz na proste pytania do nagrania; • oceń zdania (prawda / fałsz); • dobierz informacje; • uzupełnij luki; • uzupełnij informacje w tabeli;
Rozumienie wypowiedzi pisemnych	<ul style="list-style-type: none"> • wybierz uzupełnienie (wielokrotny wybór); • odpowiedz na proste pytania do tekstu; • oceń zdania (prawda / fałsz); • dobierz informacje; • uzupełnij luki; • uzupełnij informacje w tabeli; • ułóż fragmenty tekstu w odpowiedniej kolejności;
Tworzenie wypowiedzi i reagowanie na wypowiedzi ustne	<ul style="list-style-type: none"> • skomentuj zdjęcie / rysunek; • odegraj rolę na podstawie karty z opisem; • wypowiedz się na zadany temat w ciągu np. pół minuty; • na podstawie podanych haseł opowiedz o wydarzeniu / miejscu / osobie / sytuacji; • jak zareagujesz w takiej sytuacji?;
Tworzenie wypowiedzi i reagowanie na wypowiedzi pisemne	<ul style="list-style-type: none"> • wypowiedz się na określony temat (np. w e-mailu, na forum); • wypowiedz się wg instrukcji / pytań; • skomentuj sytuację przedstawioną na zdjęciu (np. na forum, na blogu); • uzupełnij wypowiedzi w rozmowie na czacie; • uzupełnij fragmenty wypowiedzi;
Znajomość gramatyki	<ul style="list-style-type: none"> • wskaż poprawną formę spośród podanych; • podaj poprawną formę; • zastosuj wyraz w zdaniu; • przetłumacz fragment zdania na język polski / niemiecki; • ułóż zdania na podstawie podanych środków leksykalnych; • przekształć zdania;
Znajomość słownictwa	<ul style="list-style-type: none"> • uzupełnij wyraz brakującymi literami; • uzupełnij luki w krótkim tekście, w zdaniach, w dialogach; • wskaż / podaj wyrazy o podobnym znaczeniu; • podpisz rysunki / zdjęcia; • podaj odpowiednik wyrazu / zwrotu w języku obcym;
Wymowa	<ul style="list-style-type: none"> • podaj nazwy przedmiotów na rysunkach; • odczytaj na głos wyrazy, zdania, grupy wyrazów; • oznacz akcentowane sylaby.

Warto pamiętać, że w klasie nierzadko będziemy mieć do czynienia z uczniami, którzy borykają się z problemem dysleksji. Będzie on rzutował również na osiągnięcia w języku obcym. Uczniowie z dysleksją mogą mieć trudności z rozumieniem tekstów pisanych (potrzebują więcej czasu na czytanie), z tworzeniem pisemnej reakcji i wypowiedzi, z zapamiętywaniem leksyki i form gramatycznych. Należy zatem przeznaczyć więcej czasu na sprawdziany. Inną możliwością jest zastąpienie

niektórych prac pisemnych formą ustną. Uczeń z problemami dysleksyjnymi może przygotowywać prace pisemne za pomocą platformy / programu sprawdzającego pisownię. Uczniowie, u których stwierdzono głęboką dysleksję rozwojową, podobnie jak uczniowie z zespołem Aspergera, afazją czy niepełnosprawnościami sprzężonymi, mogą być na wniosek rodziców zwolnieni z nauki drugiego języka obcego nowożytnego w klasach VII–VIII, jeśli dysponują opinią poradni psychologiczno-

-pedagogicznej czy też orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego / zindywidualizowanego*.

Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczyciela w zakresie wszystkich wymagań objętych niniejszym programem jest nieodzownym elementem kształcenia językowego. Powinno być ono spójne z wewnątrzszkolnym systemem oceniania (WSO), które stanowi z kolei część statutu danej szkoły i określa szczegółowo wymagania, zasady, kryteria oraz warunki oceniania, jak również informowania rodziców o postępach lub trudnościach ucznia. Elementem WSO może być szczegółowy system oceniania dotyczący danego przedmiotu (przedmiotowy system oceniania – PSO), np. języka obcego.

Ponadto na lekcji języka obcego nie powinno zabraknąć momentów skłaniających uczniów do refleksji nad formami

i efektywnością własnej nauki, czyli do samooceny. Może ona przybrać formę ankiety lub arkusza z konkretnymi pytaniami dotyczącymi nabytych technik czy osiągnięć. Okazję do zachęcania uczniów do dokonania samooceny stwarzają zarówno lekcje podsumowujące dany rozdział, jaki i powtórzeniowe. Także praca z Europejskim Portfolio Językowym (EPJ) może wspierać ucznia w procesie samooceny. Chodzi o to, aby uczeń miał sposobność rozwijania świadomości swoich kompetencji i niedociągnięć, zwiększenia zaangażowania w naukę i wyboru najbardziej odpowiednich dla niego metod nauki poza klasą.

* Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, § 6 ust. 1. (Dz.U. 2019 poz. 373)

9. Bibliografia

- BIAŁEK Małgorzata, *Kształcenie wrażliwości interkulturowej w edukacji językowej*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2017 [online]. Dostępny: <https://jows.pl/artykuly/ksztalcenie-wrażliwosci-interkulturowej-w-edukacji-językowej> [dostęp: 20.12.2022 r.]
- BIMMEL Peter, KAST Bernd, NEUNER Gert, *Deutschunterricht planen*, Langenscheidt, Berlin–Monachium 2013.
- BORGENSZTAJN Joanna, KARCZEWSKA-GZIK Agnieszka, MILEWSKA Marta, WITKOWSKA Elżbieta, MALINOWSKI Michał, *Wytoczne do tworzenia programów nauczania i scenariuszy zajęć*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2018.
- DECKE-CORNILL Helene, KÜSTER Lutz, *Fremdsprachendidaktik*, Narr Verlag, Tübingen 2010.
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003.
- GAŁĄZKA Alicja, *Edukacja pozytywna w zarządzaniu lękiem oraz niepewnością nauczyciela i ucznia*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2020 [online]. Dostępny: <https://jows.pl/artykuly/edukacja-pozytywna-w-zarzadzaniu-lękiem-oraz-niepewnoscia-nauczyciela-i-ucznia> [dostęp: 20.12.2022 r.]
- „Informator o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego od roku szkolnego 2018/19” [online], Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2017. Dostępny: https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informatory/Informator_P1_niemiecki.pdf [dostęp: 20.12.2022 r.]
- JANOWSKA Iwona, *Planowanie lekcji języka obcego*, Universitas, Kraków 2022.
- KOMOROWSKA Hanna, *Ocenianie w nauczaniu języków obcych. Fakty, mity i trudności*, „Neofilolog”, nr 2/53, 2019, s. 153–170.
- KOMOROWSKA Hanna, *Rola nauczyciela a jakość edukacji językowej*, „Języki Obce w Szkole”, nr 3/2017 [online]. Dostępny: <https://jows.pl/artykuly/rola-nauczyciela-a-jakosc-edukacji-językowej> [dostęp: 20.12.2022 r.]
- KOMOROWSKA Hanna (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza „Łośgraf”, Warszawa 2011.
- PEĆ Beata Anna, *Otwarte formy uczenia się i nauczania języków obcych*, Impuls, Kraków 2021.
- PIOTROWSKA-SKRZYPEK Małgorzata, *Łączenie rozwoju kompetencji kluczowych i produktywnych w języku obcym*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016 [online]. Dostępny: <https://jows.pl/artykuly/laczenie-rozwoju-kompetencji-kluczowych-i-produktywnych-w-języku-obcym> [dostęp: 20.12.2022 r.]
- POTAPOWICZ Anna, FLORKIEWICZ-BORKOWSKA Marta, CHYŁKA Barbara, *Natürlich auf Deutsch! 7*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2023.
- RACHWAŁ Tomasz, *Przedsiębiorczość jako kompetencja kluczowa w systemie edukacji*, [w:] *Kształtowanie kompetencji przedsiębiorczych*, T. Rachwał (red.), t. 5, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2019, s. 16–34.
- SMOLIK Marcin, POSZYTEK Paweł, *Komentarz do podstawy programowej przedmiotu język obcy nowożytny*, [w:] *Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem. Szkoła podstawowa, język nowożytny* [online], Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa. Dostępny: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/jezyk-obcy-nowozytny.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa-l.pdf> [dostęp: 20.12.2022 r.]
- ZAWADZKA Elżbieta, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Impuls, Kraków 2004.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty z późniejszymi zmianami (wersja ujednolicona), (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, z późniejszymi zmianami (wersja ujednolicona), (Dz. U. z 2021 r. poz. 1762).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2022 r. poz. 1872).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2019 r. poz. 639).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 373).
- Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli z późniejszymi zmianami (tekst jednolity), (Dz. U. z 2020 r. poz. 1289).